

Sør-Odal kommune

Grunnlagsdokument 2024

Innledning

- Dette dokumentet gir oversikt over viktige utviklingstrekk og utfordringer for Sør-Odal kommune.
- Grunnlagsdokumentet vil være bakgrunnsdokument for kommunal planstrategi, kommuneplanen og annet planarbeid.
- De fleste områder har både utfordringer og muligheter. Temaer som antas å være sentrale for å løse fremtidens utfordringer er samlet i et eget kapittel i dokumentet.
- Nederst i dokumentet er kommunestyrets signaler fra folkevalgtopplæringen i november samlet.

Foto: Senjtui Kundu/Unsplash

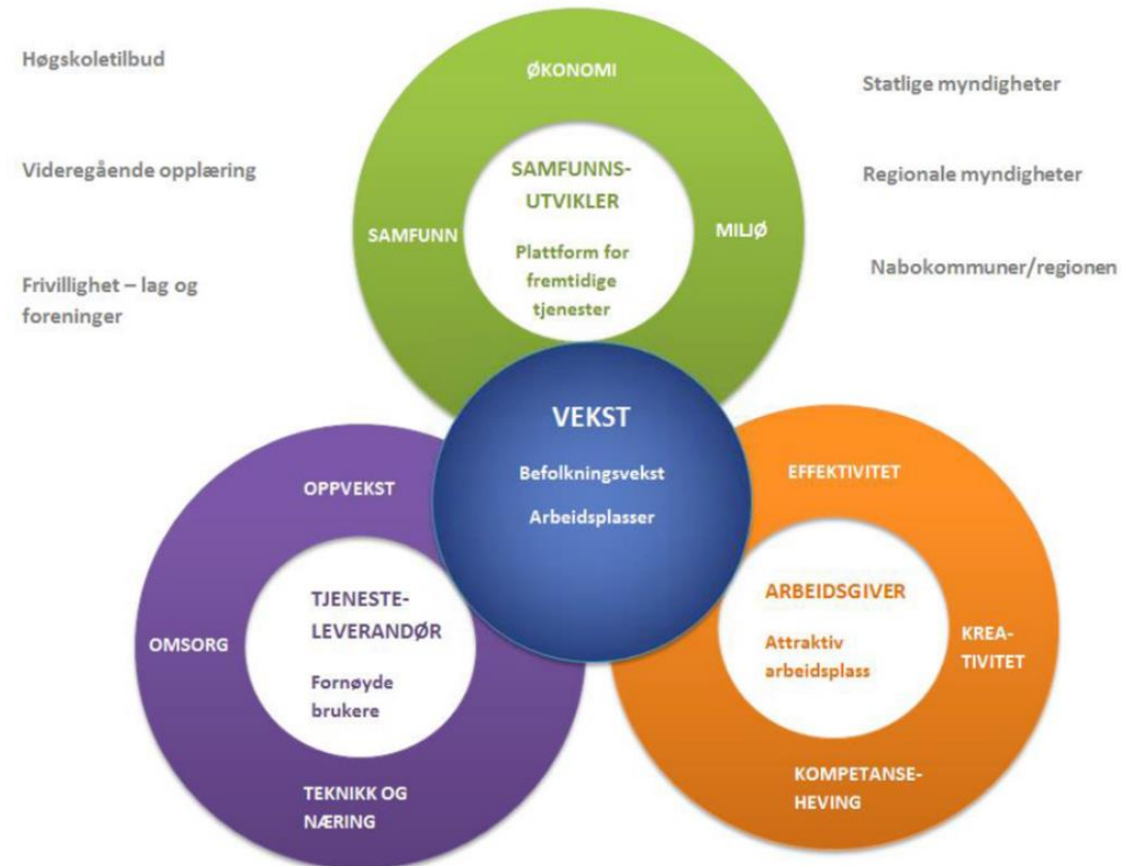
Innhold

- Kommunens oppgaver og roller
- Det kommunale plansystemet
- Rammebetingelser
- utfordringer
 - Demografi
 - Demokratisk deltakelse
 - Oppvekst
 - Helse og mestring
 - Utdanningsnivå og kompetansebehov
 - Arbeidsplasser og næringsutvikling
 - Utenfor samfunnsliv og arbeidsliv
 - Boligbehov
 - Integrering og tilhørighet
 - Klima og miljø
- utfordringsområder som vil være sentrale for å løse fremtidige utfordringer
 - På innbyggernes side
 - Innenforskap
 - Innovasjon og digital transformasjon
 - Kommunikasjon
 - Folkehelse og livsmestring
 - Kommunal arbeidskraft
 - Kultur og frivillighet
 - Samfunnssikkerhet og beredskap

Kommunens oppgaver og roller

- Sør-Odal kommune er en politisk-demokratisk organisasjon og er ansvarlig for tjenesteproduksjonen ovenfor innbyggerne.
- Kommunen er et myndighetsutøvende organ i henhold til lover og forskrifter og skal være med på å utvikle lokalsamfunnet.
- Kommunen er også arbeidsgiver overfor sine ansatte medarbeidere.
- Sør-Odal kommune må forholde seg til nasjonale og regionale lovverk og føringer, og må samhandle med nabokommuner, organisasjoner og befolkning for å oppnå ønsket utvikling og vekst.
- Sør-Odal kommune er kommunens største arbeidsgiver, med 656 faste ansatte fordelt på 518 årsverk.
- Kommunens virksomheter favner vidt innenfor fagområdene skole og barnehage, helse og mestring, sosial, tekniske tjenester, plan, miljø, eiendom og administrasjon.

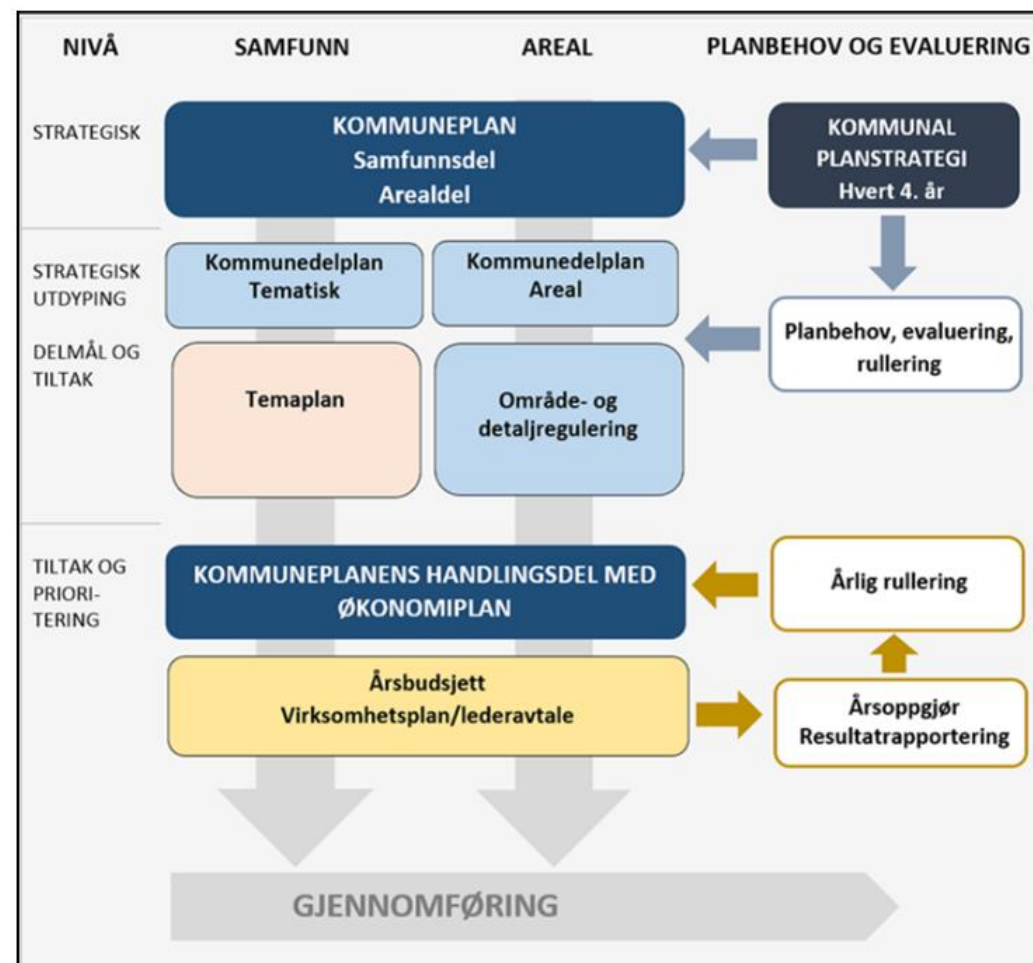

Det kommunale plansystemet

- Kommunens plansystem er et viktig verktøy for å følge opp nasjonale og regionale føringer for kommunens virksomhet, og for å styre kommunen i riktig retning
- For å ha mest mulig langsiktighet i planleggingen er det nødvendig å bruke handlingsrommet som ligger i plansystemet

- Satsingsområder
 - Strategiske mål
 - Strategier
-
- Aktuelle **mål** «hentes» fra kommuneplanen og operasjonaliseres i underliggende planer
 - **Strategier** for tjenesteutviklingen som viser endringsbehovet for å nå målene, møte utfordrings- og mulighetsbilde
 - **Indikatorer** som sier noe om hvordan vi skal måle fremgang
-
- Fordeling av **mål til tjenesteområde**
 - **Prioriteringer** i perioden (1+3 år) – for å nå mål, løse utfordringer og gripe muligheter
 - Drifts- og investering**stiltak**

Sør-Odal kommune

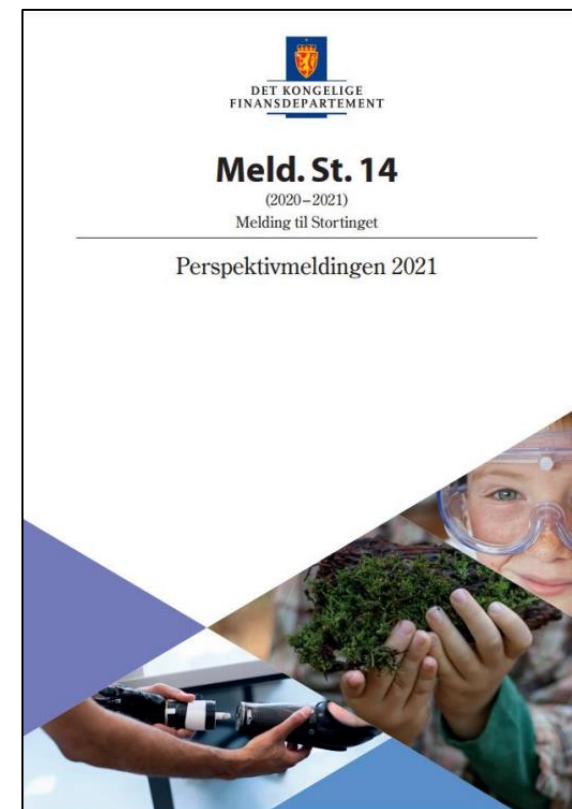
Rammebetingelser

Trender og økonomiske framtidsutsikter

Perspektivmeldingen 2021 drøfter utfordringer og valgmuligheter for norsk økonomi og offentlige finanser i et 50-års perspektiv. Perspektivmeldingen peker på at Norge møter krevende utfordringer gjennom blant annet endrede internasjonale rammebetingelser, klimaendringer, endringer i befolkningen og arbeidslivet og endrede økonomiske forutsetninger.

- Utgiftene øker, men inntektsveksten henger ikke med
 - Utviklingen trekker utgiftene til pensjoner og helse- og omsorgstjenester opp. Samtidig vil skatteinntektene vokse saktere, fordi veksten i antall sysselsatte flater ut.
- Utfordringene blir større på lengre sikt
 - Ser vi frem mot 2060, øker utfordringene. Vi vil hvert år måtte stramme inn i offentlige budsjetter for å kunne dekke utgiftene til pensjoner, helse og omsorg.
- Vi skal gjennomføre det grønne skiftet
 - Overgangen til et lavutslippssamfunn vil kreve omstilling – både globalt og her hjemme
- Norge har et godt utgangspunkt for å håndtere utfordringene
 - Vi har et velferdssamfunn med god tilgang til utdanning, barnehager og helsetjenester. Sammen med et høyt tillitsnivå og en jevn inntektsfordeling bidrar dette til å ruste oss godt for å møte morgendagens utfordringer.
- Skape flere jobber i privat sektor
 - Petroleumssektoren vil gi mindre drahjelp til den økonomiske veksten fremover, og helse- og omsorgssektoren vil kreve mer ressurser. Andre sektorer må ta over for verdiskapingen. Derfor trenger norsk økonomi flere ben å stå på, og vi må legge til rette for innovasjon og nyskaping.
- Flere må komme i jobb
 - Det vil være nødvendig med en økning i arbeidsinnsatsen på 10-15 prosent frem mot 2060 for å lukke gapet i offentlige finanser. For å få til dette må vi lykkes på flere områder: få flere av de som står utenfor jobb inn i jobb, og få eldre til å stå lengre i arbeid. Gjennom høyere sysselsetting oppnår vi høyere skatteinntekter uten at skattesatsene må økes, og samtidig lavere trygdeutgifter.
- Vi må få mer ut av ressursene i offentlig sektor
 - Nye satsinger over statsbudsjettet må i økende grad følges opp med bedre ressursbruk og omprioriteringer.

Nasjonale forventninger 2023-2027

- KMD utarbeider hvert fjerde år forventninger til regional- og kommunal planlegging
- Nye forventninger vedtatt i juni 2023
- De regionale og lokale myndighetene har sentrale oppgaver med å håndtere disse utfordringene. Det gjelder alle kommuner, uavhengig av størrelse og kompetanse. Planlegging er et av deres viktigste verktøy.

Forventninger:

- Samordning og samarbeid i planleggingen
- Planlegging skal fremme bærekraftig utvikling
- Velferd og bærekraftig verdiskaping
- Klima, natur og miljø for framtida
- Samfunnssikkerhet og beredskap

Nasjonale forventninger 2023-2027

Planlegging skal fremme bærekraftig utvikling

- Forventer at kommunene følger opp FNs bærekraftsmål
- Planprosessen bør brukes til å *drøfte hvordan bærekraftsmålene kan følges opp ut fra utfordringene og mulighetene som er mest aktuelle lokalt og regionalt*
- Viktige planutfordringer:
 - Redusere klimagassutslipp
 - Ansvarlig forbruk
 - Ressursbruk
 - Bevaring av naturmangfold
 - Aldrende befolkning – mangel på arbeidskraft

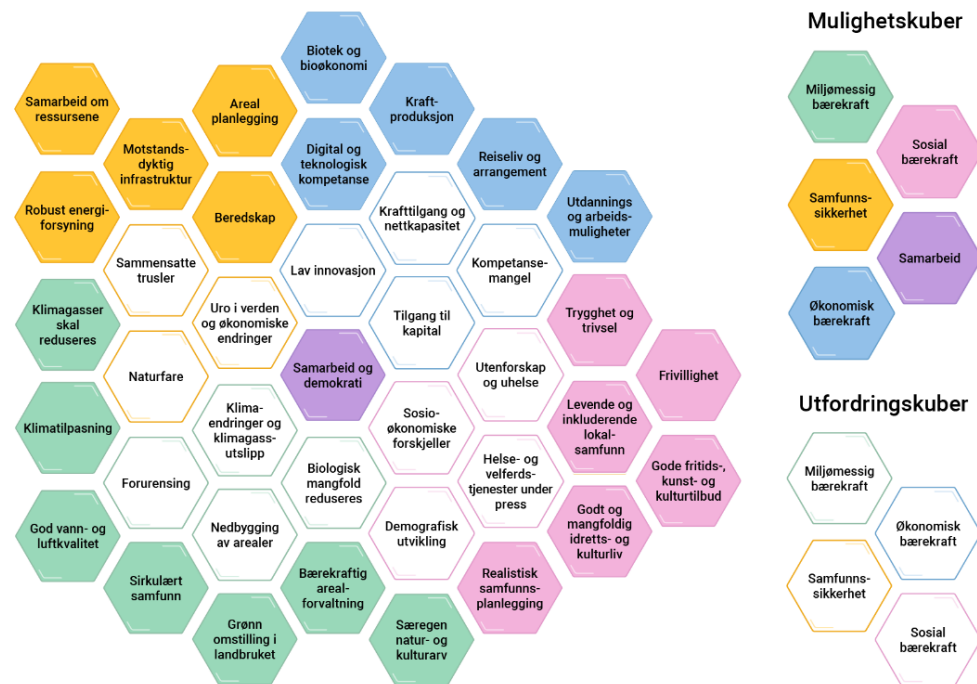

Regionale føringer for planarbeidet

Fylkeskommunen har flere planer som er førende for kommunen:

- Innlandsstrategien
- Regional plan for det inkluderende Innlandet
- Regional plan for klima, energi og miljø
- Regional plan for samfunnstryggleik
- Regional plan for opplevelsesnæringer i Hedmark
- Regional plan for vannforvaltning i Innlandet og Viken
- Regional samferdselsplan for Hedmark
- Handlingsplan for trafiksikkerhet
- Handlingsprogram for fylkesveger
- Regional plan for vern og bruk av kulturminner og kulturmiljøer i Hedmark
- Regional plan for Vestmarka

Innlandskuben – en illustrasjon av våre utviklingstrekk

I forbindelse med utarbeidelse av kunnskapsgrunnlaget for Innlandsstrategien 2024-2028 er det trukket opp et mulighets- og utfordringsbilde for Innlandssamfunnet

Det grønne skiftet

- Det grønne skiftet handler om hvordan Norge skal bli et lavutslippsland innen 2050. For å få til dette må vi omstille oss til et samfunn hvor vekst og utvikling skjer innenfor naturens tålegrenser
- Samfunnet må igjennom et grønt skifte, og det må skje en overgang til produkter og tjenester som gir betydelig mindre negative konsekvenser for klima og miljø enn i dag
- Hvis målene i Parisavtalen om kutt i utslipp av klimagasser skal nås, krever det en omstilling som omfatter alle samfunnsområder og aktører. Innovasjon og teknologiutvikling er en av nøklene til det grønne skiftet.
- Næringslivet er en sentral kraft i gjennomføringen av det grønne skiftet, men også kommunene har verktøy for å kunne styre utviklingen i retning av et grønnere samfunn.

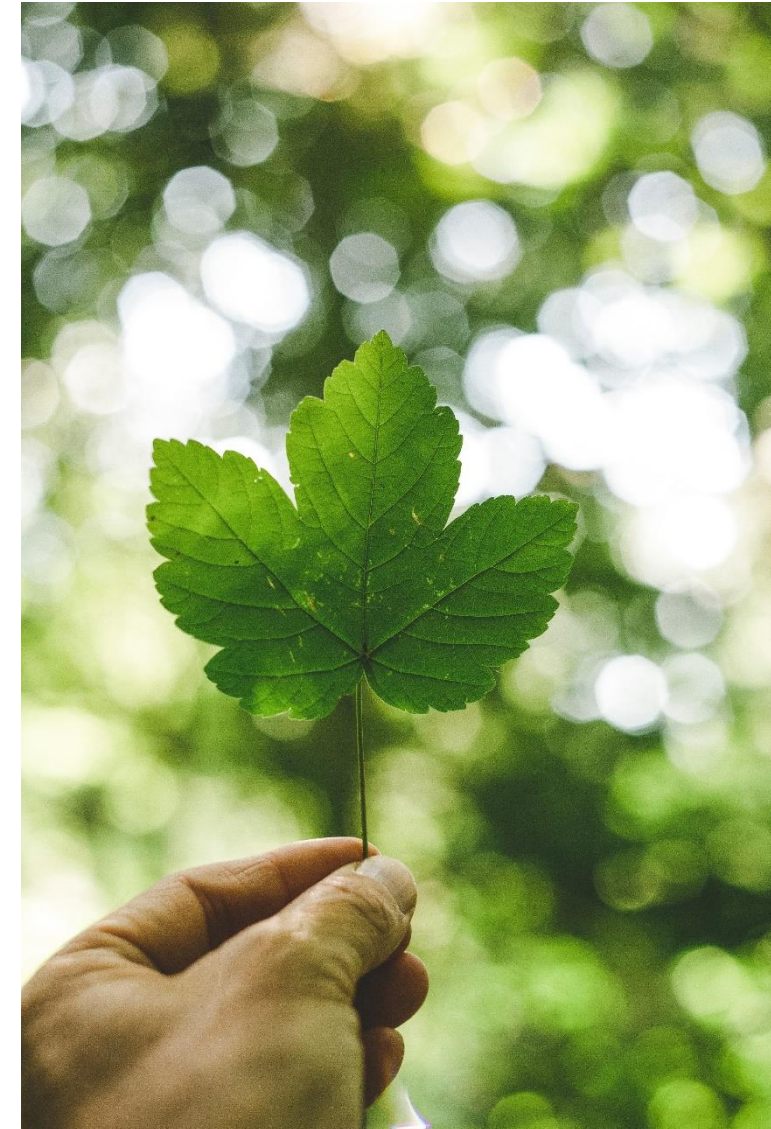
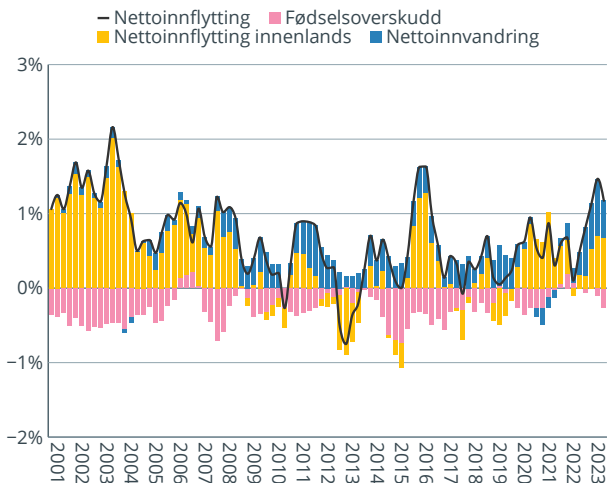

Foto: Markus Spiske/Unsplash

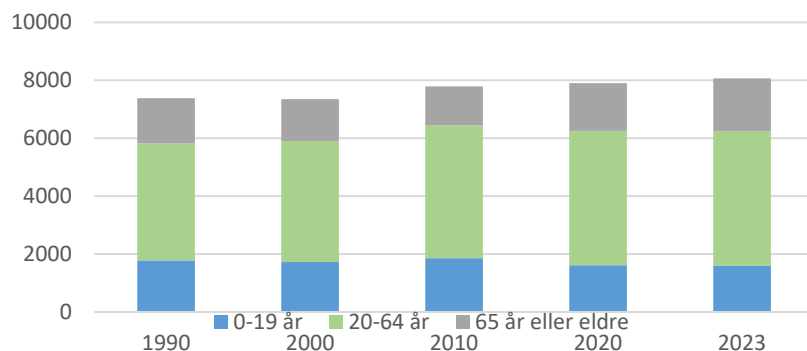
Demografi og demografisk utvikling 2024

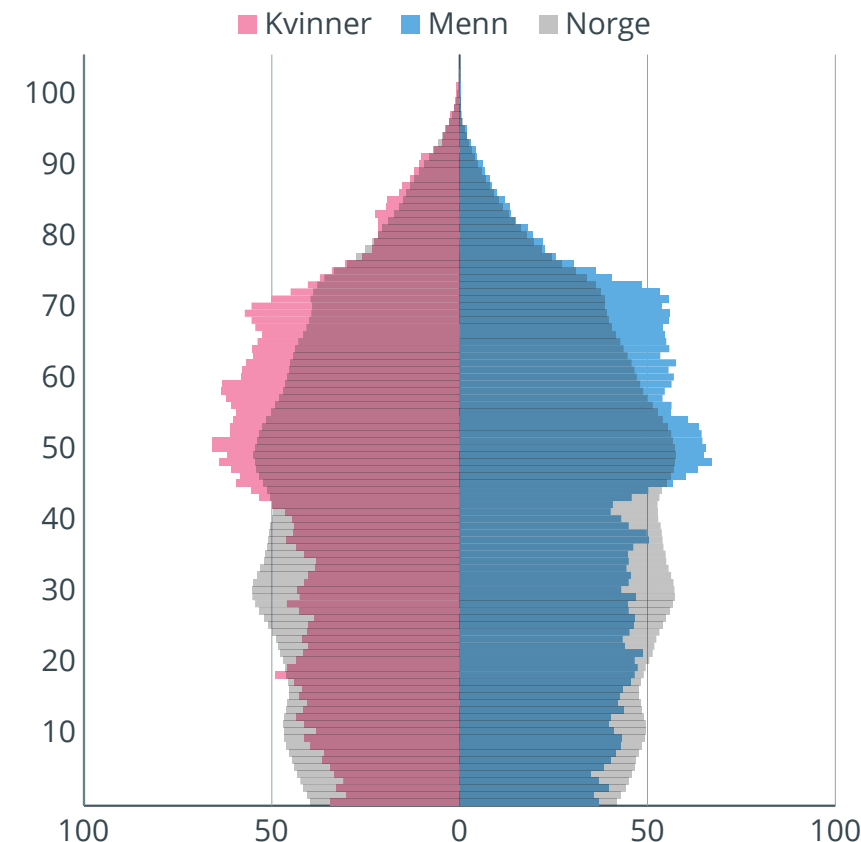
Kilde: SSB, tabell 07459, Telemarksforskning

- Sør-Odal har hatt positiv befolkningsvekst de fleste år siden 1995. Veksten har vært på 10 % siden år 2000.
- Befolkningsøkningen skyldes i hovedsak netto innflytting fra andre kommuner og noe innvandring fra utlandet.
- Andelen eldre innbyggere har økt de siste årene, og er høyere enn landsgjennomsnittet.
- Andelen unge voksne og barn er lave.

Befolkningsutvikling fordelt på aldersgrupper

Kilde: SSB, tabell 06913

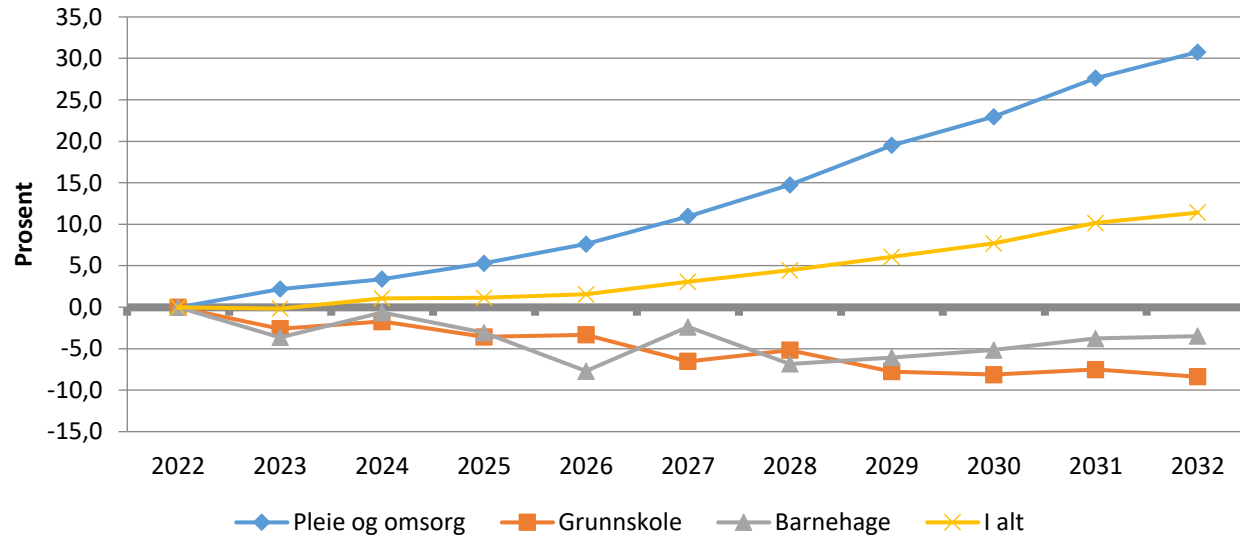
Befolkningspyramide: Antall innbyggere etter kjønn og alder i Sør-Odal. Skyggen viser hvordan fordelingen på kjønn og alder er i Norge. Kilde: Telemarksforskning/SSB

Demografiutgifter

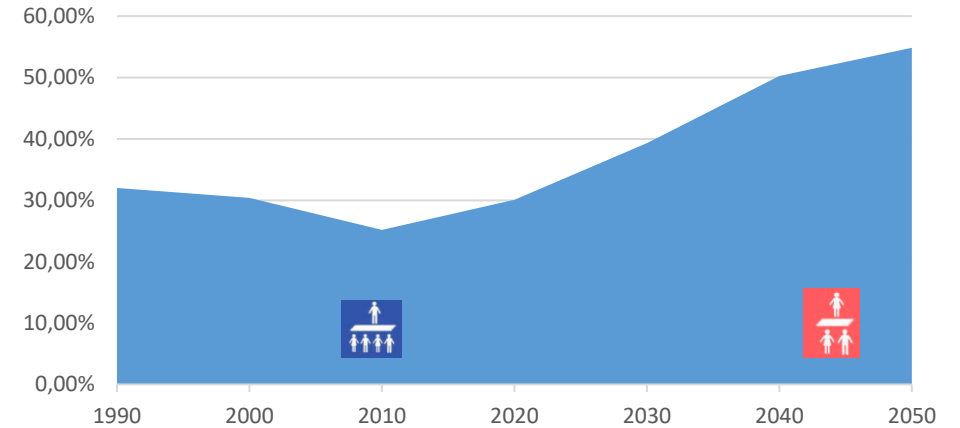
Endret utgiftsbehov demografi 2022 - 2032

(målt ved inngangen til det enkelte år)

Sør-Odal kommune kan forvente en nedgang i demografiskostnader innenfor skole og barnehage på grunn av færre barn. Dette gjenspeiler ikke det økte behovet innenfor pleie og omsorg.

Aldersgruppen 67+ som andel av personer i yrkesaktiv alder (20-66) Sør-Odal kommune

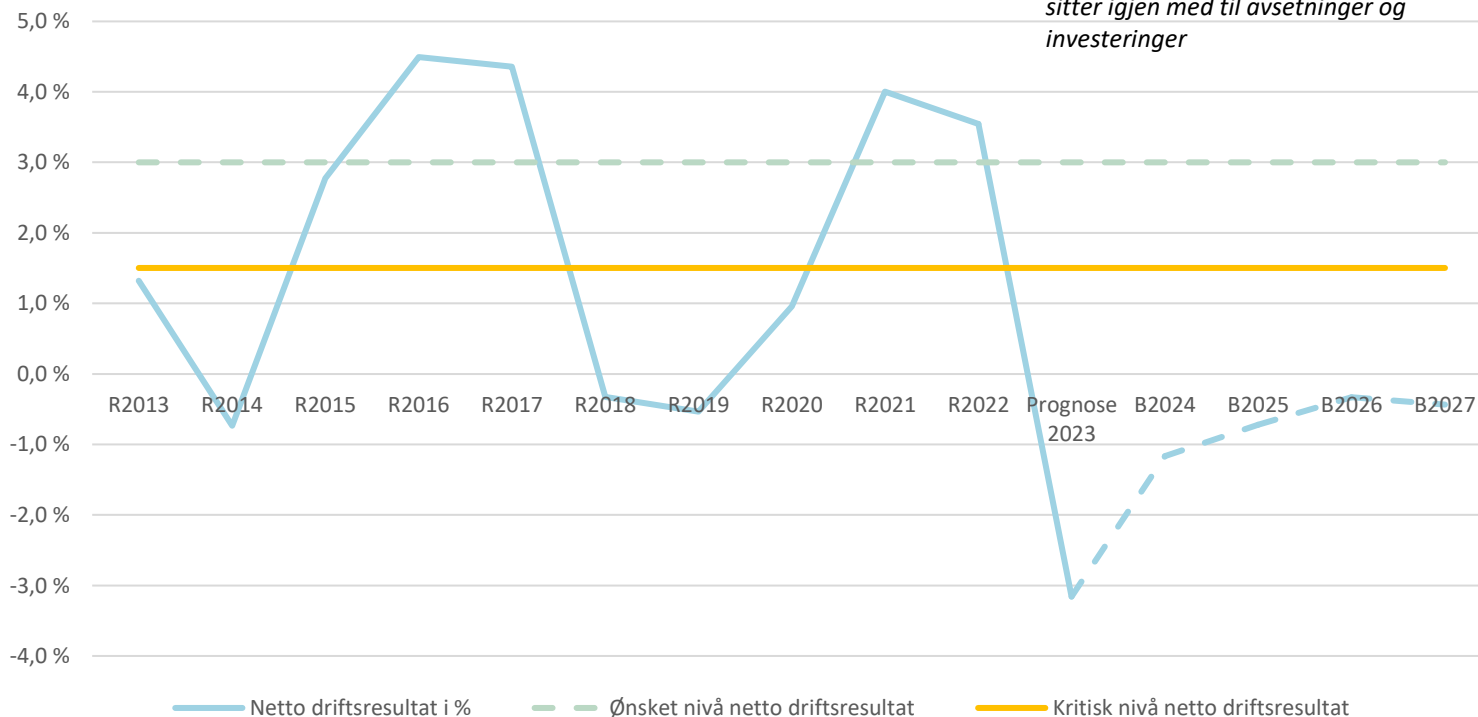
Det blir færre yrkesaktive sammenlignet med antall eldre

Netto driftsresultat

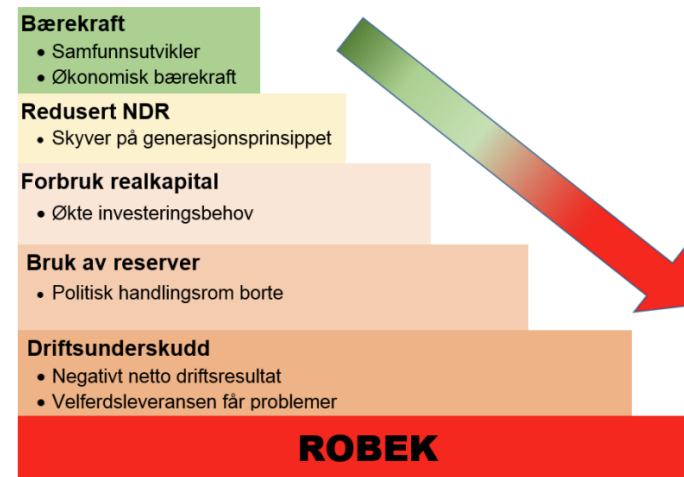
Netto driftsresultat

Netto driftsresultat viser hva kommunen sitter igjen med til avsetninger og investeringer

- For høyt driftsnivå
- Demografiske utfordringer: flere eldre og færre unge
- Behov for handlingsrom for å møte fremtidige investeringer

Bærekraftstrappa gir et klart signal om hvor sunn kommuneøkonomien er. Sør-Odal kommune befinner seg på nedre del av trappa

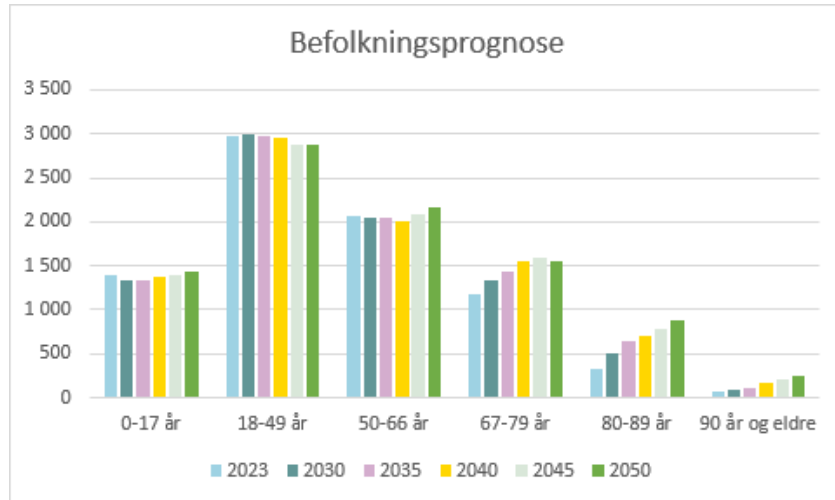
Sør-Odal kommune

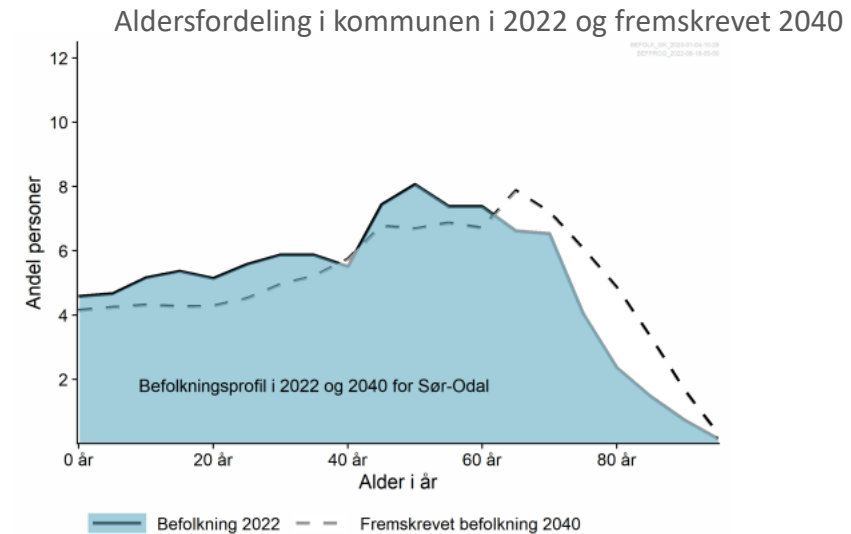
Utfordringer

Demografi og demografisk utvikling 2040

Kilde: SSB tabell 12882 (MMM)

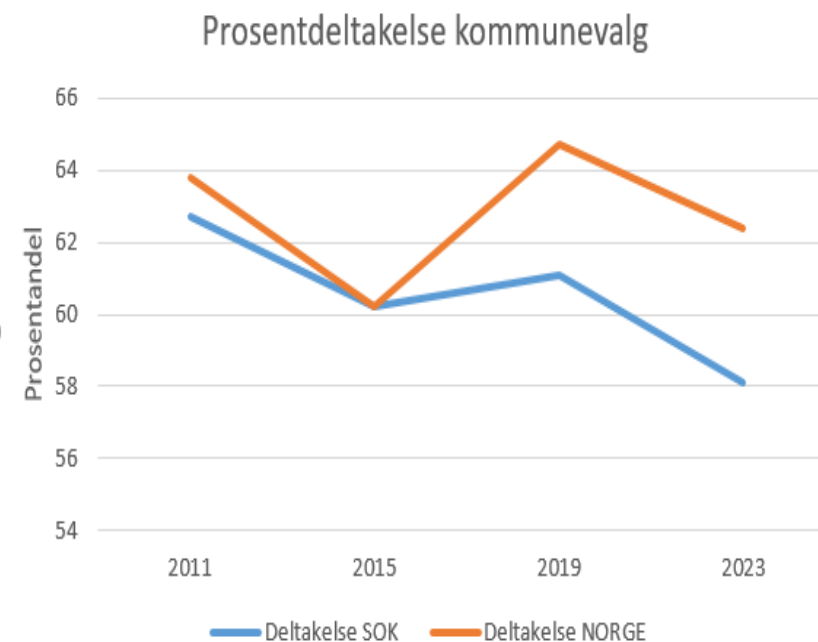
Kilde: SSB/Folkehelseprofil/FHI

- Nabokommunene nær Oslo har sterkt vekst. Sør-Odal ligger like utenfor vekstområdet på Romerike
- Det forventes befolkningsvekst i Sør-Odal frem mot 2040
- Veksten blir størst i aldersgruppene over 80 år – gjennomsnittsalderen øker
 - 1945-generasjonen blir 80 år i 2025
- Barne- og ungdomstallet forventes å gå noe ned
 - Trenden nasjonalt er at det fødes færre barn
 - Gjennomsnittsalderen for en førstegangsfødende går opp

Svekket oppslutning og tillit til det demokratiske systemet

- Et godt lokaldemokrati er viktig for det samlede norske demokratiet. Et godt lokaldemokrati kjennetegnes ved at innbyggerne har tillit til lokale folkevalgte og kommunestyret/fylkestinget.
- Lokaldemokratiet som foregår i kommuner og fylkeskommuner, fremmer innbyggernes deltakelse og innflytelse. Det bidrar til at politiske beslutninger om lokale saker skjer så nær innbyggerne som mulig. Dette gjør det enklere for innbyggerne å si sin mening om saker og utøve innflytelse på politiske beslutninger.
- Valgdeltakelsen er en utfordring. Den var 58% i 2023 mot 64% i 2011 og 65% i 2019. Debatten har blitt tøffere og hardere, og vi ser en økende polarisering, i tillegg til påstander om valgfusk og manipulering. Selv om tilliten til politiske institusjoner er høy i Norge, ser vi at den er synkende.
- Sør-Odal kommune har et Innbyggertorg der vi blant annet vil invitere til politisk gjestebud, dialogmøter og andre arrangementer der vi ønsker å stimulere til aktiv deltakelse.

Sør-Odal kommune

Oppvekst

Barnehager, skole og støttesystemer.

Dette lykkes vi med:

- Hensiktsmessig organisering. Barnehager, skole, kultur, helsestasjon og barnevern er i Sør-Odal organisert i kommunalområdet barn- og unge. Organisering under felles ledelse legger forholdene godt til rette for videreutvikling av samordning og tverrfaglig arbeid.
- God barnehagedekning: 96 % av alle 1-5 åringer går i barnehage
- Stor andel av barnehagebarna opplever god trivsel og at de har venner i barnehagen
- Positiv utvikling av barnehagebarnas matematiske og språklige forståelse
- Nærhet, både fysisk og organisasjonsmessig mellom kommuneadministrasjon, støttesystemer og skoler og barnehager gjør at det er raskt å ta kontakt og fatte nødvendige beslutninger
- Vi har fått felles digitalt samhandlingsverktøy
- Skolen er med i Oppfølgingsordningen. Det bidrar til systematisk forbedringsarbeid i skolen
- Helsestasjonen er på hjemmebesøk hos nyfødte

Foto: Gabriel Baranski /Unsplash

Barnehager, skole og støttesystemer.

Dette er hovedutfordringene:

- Over tid lave grunnskolepoeng og lave resultater på elevundersøkelsen og nasjonale prøver. Det er nødvendig å bedre elevenes trivsel og læringsprogresjon
- Prosentandel elever med vedtak om spesialundervisning har steget de siste årene. Forskning viser begrenset effekt av spesialundervisning
- Økende antall elevsaker til Statsforvalter om mistriivsel de siste årene
- Økende antall avviksmeldinger fra personalet i skole knyttet til utagerende atferd hos elever
- Ungdata for kommunen viser at færre er fornøyd med egen helse og helsestasjonen observerer en økende forekomst av psykiske helseplager hos foreldre og ungdom
- Barneverntjenesten ser en økning i saker med bekymring for rus og psykisk helse hos foreldre
- Det observeres et økende behov for tiltak som kan bistå og styrke foreldrene i foreldrerollen
- Kompetanse hver enkelt enhet innehar anvendes ikke godt nok på tvers av enheter, og til beste for barn, unge og deres familier

Sør-Odal kommune

Helse og mestring

Forsørgerbyrde og tjenestemottakere

- For første gang i moderne tid, fra midten av 2030-tallet, vil antallet personer i yrkesaktiv alder falle i absolutte tall. Denne utviklingen vil forsterke seg ytterligere etter 2040. Demografiutviklingen betyr altså både en økning i antallet eldre samtidig med en reduksjon i antallet i arbeidsfør alder. Dermed reduseres det som kalles for samfunnets aldersbæreevne.
- Aldersbæreevnen viser antall personer i yrkesaktiv alder (16-67 år) per antall eldre (67+ år). I 2023 er aldersbæreevnen i Sør-Odal 3,3 innbyggere i alderen 16-66 år per innbygger 67 år+, i 2033 vil den være 2,5 og i 2050 forventes aldersbæreevnen i Sør-Odal å være 1,9 innbyggere.
- I et bærekraftperspektiv tegnes et bilde av behov for å redusere dagens dekningsgrad (antall heldøgns omsorgsplasser i forhold til antall innbyggere 80 år og over). En forutsetning for å lykkes er å dreie tjenesteproduksjonen fra institusjonsbasert omsorg til hjemmebasert omsorg, og en sentral målsetning for å skape bærekraft må være å bygge tjenester som bidrar til å utsette funksjonsfall og tjenestebehov.

Antall tjenestemottakere. 2021, 2030 og 2040. Sør-Odal

Diagrammet viser fordelingen av tjenestemottakere i 2021, 2030 og 2040. Antallet tjenestemottakere vil øke innenfor institusjonstjenester og hjemmetjenester.

Kilde: Regjeringen.no/kommunedata/SSB

Økende grad av ensomhet

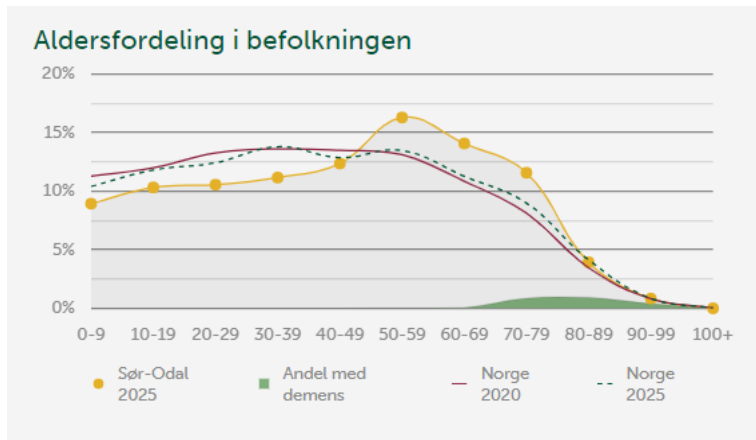
- Antall eldre i Norge som opplever mild til alvorlig grad av ensomhet, kan stige fra om lag 180.000 i 2020 til 290.000 i 2035. De potensielt ensomme kan nå 380.000 i 2050
 - Kilde: Aldring og helse, FHI
- Kvinner, de eldste og aleneboende rapporterte om mest ensomhet
- I Sør-Odal kommune bor om lag 1420 innbyggere alene
- Ensomhet øker behovet for helsetjenester

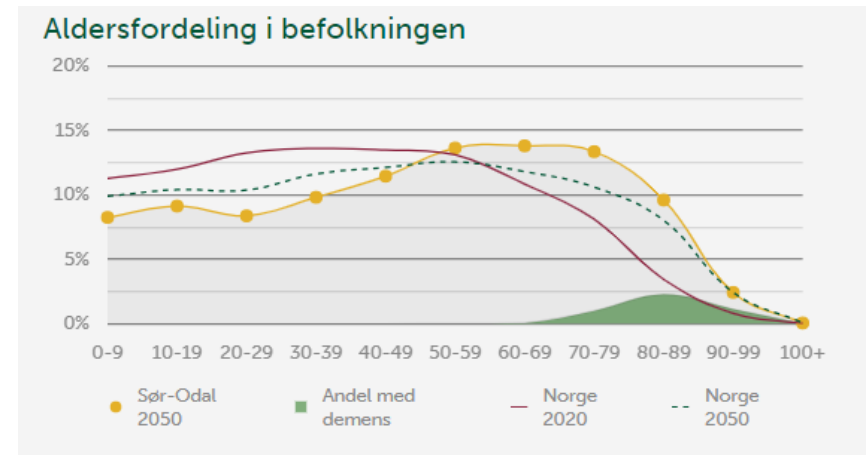

Personer med demens

- Befolkningen i Sør-Odal eldre enn gjennomsnittet i Norge, og har derfor også en høyere andel med demens.
- Målgruppen krever helsepersonell med kompetanse og personsentrert tilnærming

Sør- Odal
----- Norge

2025
Sør-Odal
Personer med demens
182
2,26% av befolkningen

2050
Sør-Odal
Personer med demens
389
4,58% av befolkningen

Økende andel psykisk uhelse «yngre-omsorg» økende

- 2023: 450 innbyggere fikk oppfølging fra rus- og psykisk helsetjeneste
 - Hovedvekten er mellom 18 og 66 år
- Mange oppgaver er overført fra spesialisthelsetjenesten til kommunene. Dette er en villet handling, da sentrale føringer sier at innbyggerne skal få hjelpen de trenger der de bor
 - Dagsenter, ambulant tjeneste, oppfølging i dagliglivet, kartlegging av behov
 - Ansvar for psykososialt kriseteam
- Ca. 70 innbyggere har helseutfordringer med rus

Foto: Pricilla Du Preez, Unsplash

Alder	Menn	Kvinner	Totalt
7-17		1	1
18-30	41	78	119
31-49	61	117	178
50-66	46	87	133
67-74	9	13	22
75-79	1	5	6
80-84	1	4	5
85-90	2	1	3

Fastlegetjenesten

- Kommunen har seks fastlegehjemler fordelt på tre legekontorer med til sammen 6900 listeplasser
- Kun ett legekantor har ledige listeplasser, og denne listen er pr nov. 2023 ivaretatt av vikar
- Det er begrenset mulighet til å bytte fastlege, og kommunen ivaretar ikke fastlegeforskriften
- Svært krevende å rekruttere ny fastlege
- Mange innbyggere har fastlege i annen kommune
 - Av kommunens 8084 innbyggere, har 6802 fastlege i kommunen
- Behov for flere leger og at kommunen legger til rette for to større legekontorer med 4-5 leger på hvert kontor

Sør-Odal kommune

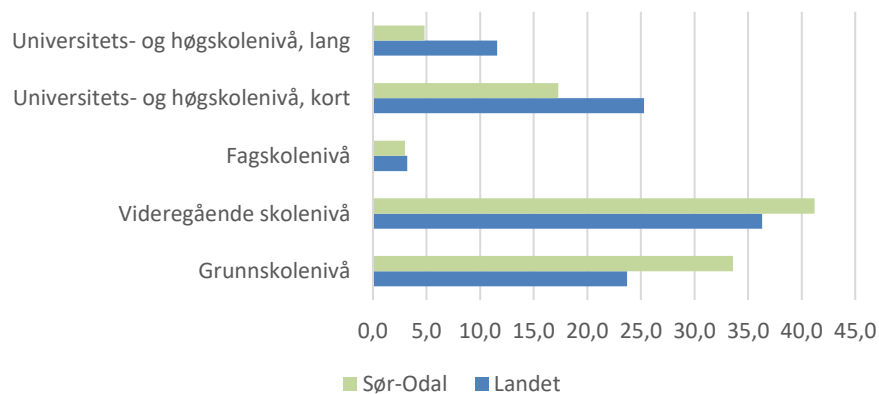
Utdanningsnivå og kompetanse

Utdanningsnivå i befolkningen

- Utdanningsnivået i Sør-Odal er lavere enn gjennomsnittet, men andelen med høyere utdanning i befolkningen er svakt stigende
- Det satses godt i regionen for å utvide høgskoletilbudet på Kongsvinger.

Befolkningens utdanningsnivå 2022

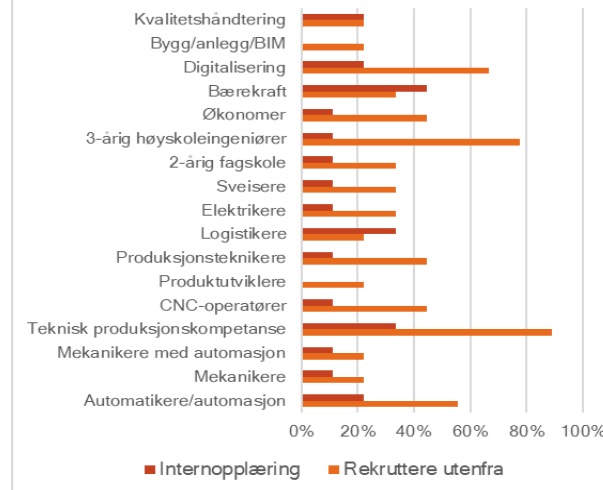

Tabell: Utdanningsnivå i befolkningen over 16 år 2022. Kilde: SSB, tabell 09429

Fremtidens behov for kompetanse i privat sektor

- Stort behov ny og riktig kompetanse i industrien i regionen.
- Industrien er på veg inn i et generasjonsskifte, hvor et stort antall ansatte trer av de neste 10 årene.
- Samtidig vil ny tematikk bli stadig mer aktuelt, som bærekraft, digitalisering, kunstig intelligens, kombinert med en økt innovasjonstakt

Kompetansebehov neste 5 år

Tabell: Kompetansebehov i industrien neste 5 år. Kilde: Klosser innovasjon

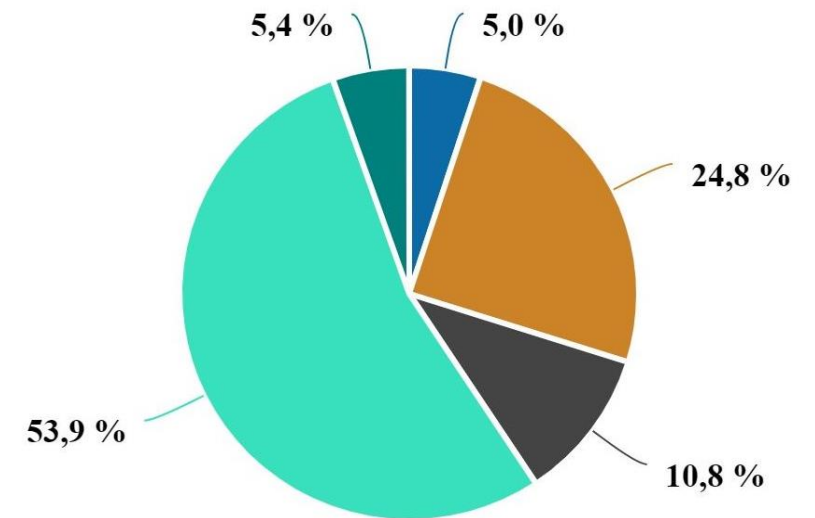
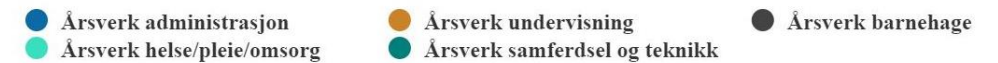
Kompetansebehov i kommunal sektor – situasjonen i dag

Det er krevende å rekruttere ansatte til flere av kommunalområdene.

- Helse og mestring mangler 2,3 årsverk sykepleier*. Det har også blitt vanskelig å rekruttere kvalifiserte helsefagarbeidere. Fordi volumet på disse yrkesgruppene er stort, er det spesielt viktig å trekke frem disse selv om det også er vanskelig å rekruttere fastleger og vernepleiere.
- Barn og unge har utfordringer knyttet til å rekruttere kvalifiserte lærere. Det er 13 årsverk* eller ca. 14% av lærerne som er definert som ufaglærte på skolen som helhet. Det betyr ikke at de er ufaglærte, men at de ikke tilfredsstiller kravet i forskrift til opplæringslova for tilsetting som lærer.
- Samfunnsutvikling opplever det spesielt krevende å rekruttere byggesaksbehandlere.

*Tall fra oktober 2023

Årsverk fordelt på sektor

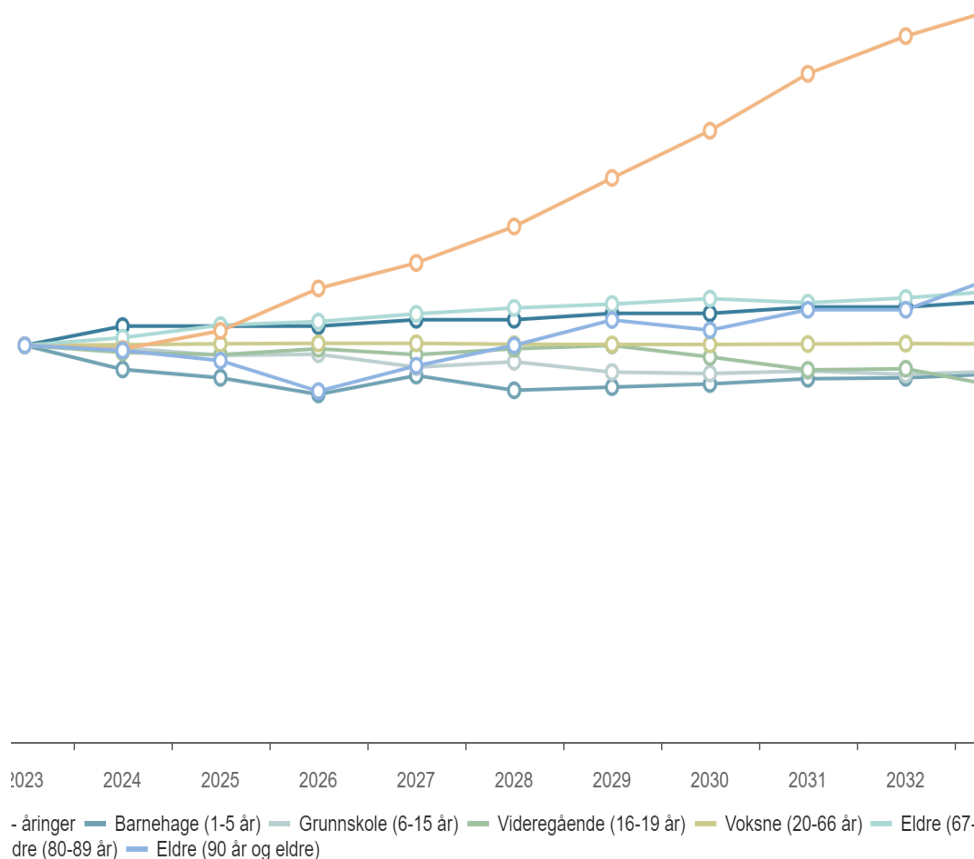

Kompetansebehov i kommunal sektor – situasjonen i 2030

Hvilken kompetanse vil det være knapphet på i 2030?

Utfordringene hos helse og mestring knyttet til sykepleiere og helsefagarbeidere vil forsterkes kraftig. Det vil være i underkant av 200 flere eldre over 80 år i 2030, og det vil kreve rundt 45 nye årsverk for å opprettholde dagens tilbud, hvis vi ikke gjør noe annerledes.

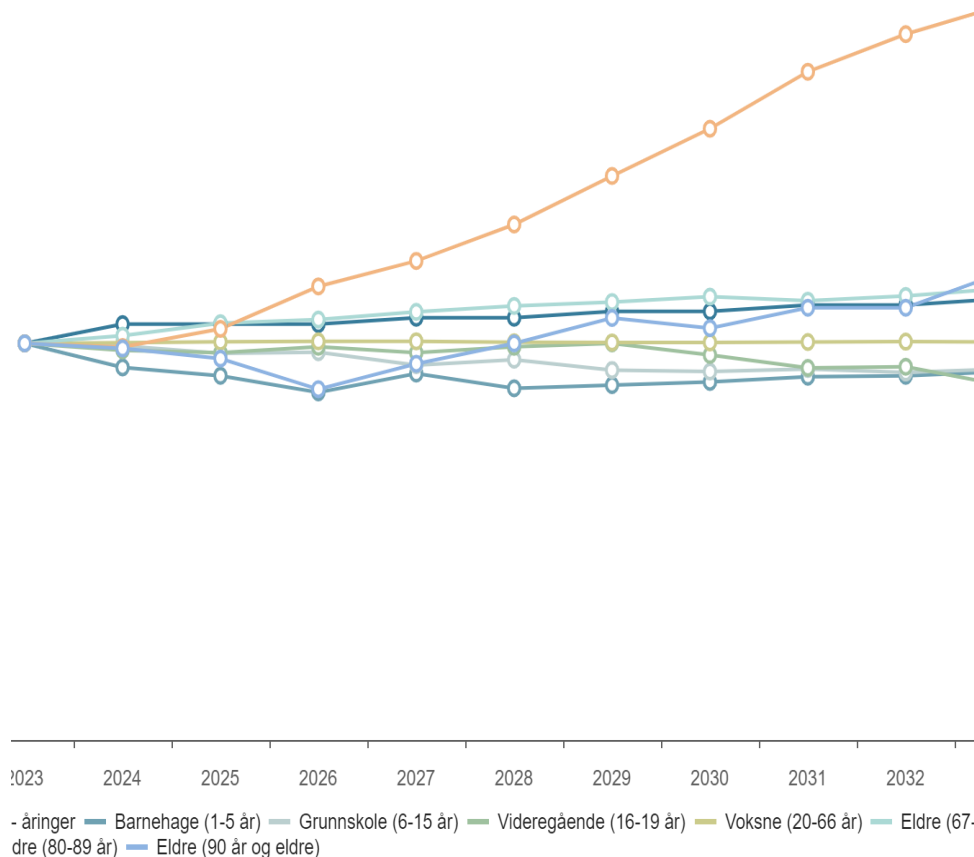

Kompetansebehov i kommunal sektor – situasjonen i 2030

Hvilken kompetanse vil det være knapphet på i 2030?

Utfordringene hos helse og mestring knyttet til sykepleiere og helsefagarbeidere vil forsterkes kraftig. Det vil være i underkant av 200 flere eldre over 80 år i 2030, og det vil kreve rundt 45 nye årsverk for å opprettholde dagens tilbud, hvis vi ikke gjør noe annerledes.

Sør-Odal kommune

Arbeidsplasser og næringsutvikling

Næring - arbeidsplassutvikling

Arbeidsplassutvikling

- Sør-Odal har hatt en svak vekst i antall arbeidsplasser i perioden 2019-2022.
- En liten nedgang i antallet arbeidsplasser i 2022. Nedgangen skyldes bortfall av offentlige arbeidsplasser.
- Det er vedtatt ny reguleringsplan for Slomarka med anslagsvis 1000 daa ledig areal til næringsutvikling.

Kongsvingerregionen

- Sør-Odal kommune jobber lokalt med Sør-Hedmark Næringshage, og regionalt i Kongsvingerregionen med Klosser Innovasjon, for å tilrettelegge for vekst i næringslivet.
- Vi er en sterk industriregion. 7sterke har 95 medlemsbedrifter, som tilsvarer 4000 arbeidsplasser og omsetning på 12 mrd.
- Målet om netto 100 arbeidsplasser i regionen ble ikke nådd i 2022. Privat sektor hadde en positiv utvikling (+200 arbeidsplasser), mens antallet offentlige arbeidsplasser sank (-170).

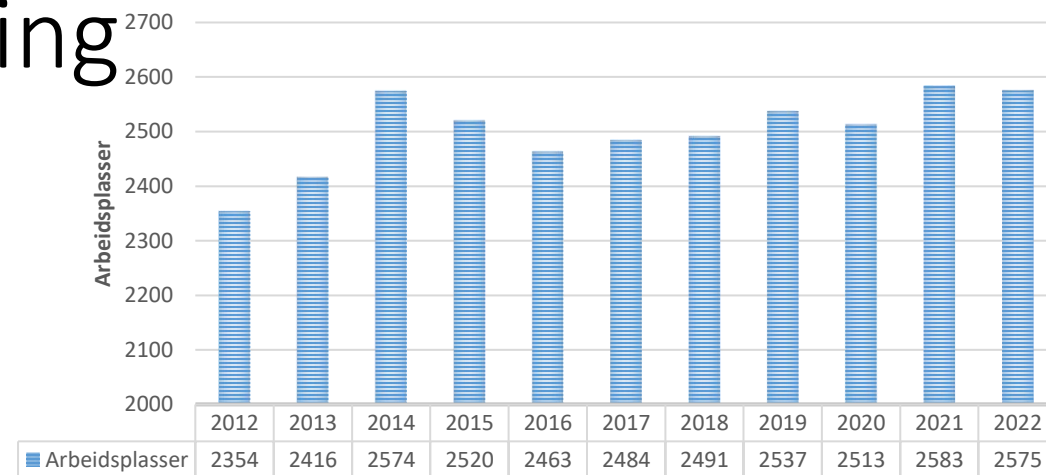
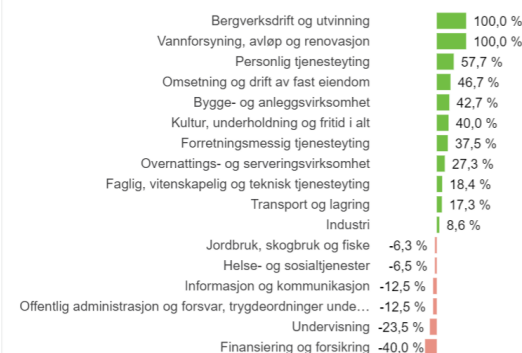

Diagram: Endring i antall arbeidsplasser i perioden 2012-2022 (K4). Kilde: SSB, tabell 07984

Prosentvis endring i antall virksomheter i Sør-Odal fra 2013 til 2023, virksomhetsstørrelse - alle størrelsesgrupper

Endring i prosent

13,37 %

Endring i antall

109

Diagram: Prosentvis endring i antall virksomheter i Sør-Odal fra 2013-2023. Kilde: SSB, tabell 10309/Innlandsstatistikk

Tilgang til energi/kraft

Tilgang på energi vil være avgjørende faktorer for vekst i næringslivet og industrien i årene som kommer

Kongsvingerregionen er en netto forbruker av strøm og er avhengig av import for å ha tilstrekkelig energi

Det ikke er nok effekt i strømmettet til større industrielle satsninger.

- 25 av de største bedriftene i regionen har ambisjoner om å doble omsetningen i 2030. Det betyr økt produksjon, som ut fra dagens produksjonslogikk vil kreve et mye høyere strømforbruk og effektbehov
- Flere bedrifter, som eksempelvis Maarud, skal omstille fra gass/olje som energikilde til elektrisitet eller andre karbonfrie energikilder
- Langtransporten skal legges om fra fossil til elektrisk, noe som vil føre til behov for ladeinfrastruktur på industriområdene. Dette vil kreve store mengder strøm og effekt fra kraftnettet
- Etablering av kraftkrevende industri på Slomarka vil kreve tilgang til mer strøm

Summering av undersøkelsen basert på noen av dagens bedrifter	GWh% vis økning / 2022	Effektbehov i MW
25 bedrifter er med i undersøkelsen		
Dagens forbruk 2022 (25 bedrifter)	81	
Planlagt vekst frem til 2030	40	50 %
Erstatte olje - elektrisifisering	0,5	1 %
Erstatte gass - elektrisifisering	37	46 %
Sum planlagt vekst inkl erstatte fossil energi	78	96 %
Superladere lastebiler (41 stk)	118	145 %
Sum nytt behov for eksisterende bedrifter	196	241 %
Nye industriområder	174	214 %
Nye kraftkrevende bedrifter	48	59 %
Sum nytt behov nye industriarealer og kraftkrevende industri	222	273 %
Totalsum Kraftbehov og effektbehov utover dagens forbruk frem til 2030	418	514 %

Tabell: Klosser Innovasjon har gjort en kartlegging av energiforbruk/energibehov hos de 25 største bedriftene i regionen samt omlegging til langtransport fra elektrisitet/karbonfrie energikilde i regionen i henholdsvis 2022 og 2030.

Sør-Odal kommune

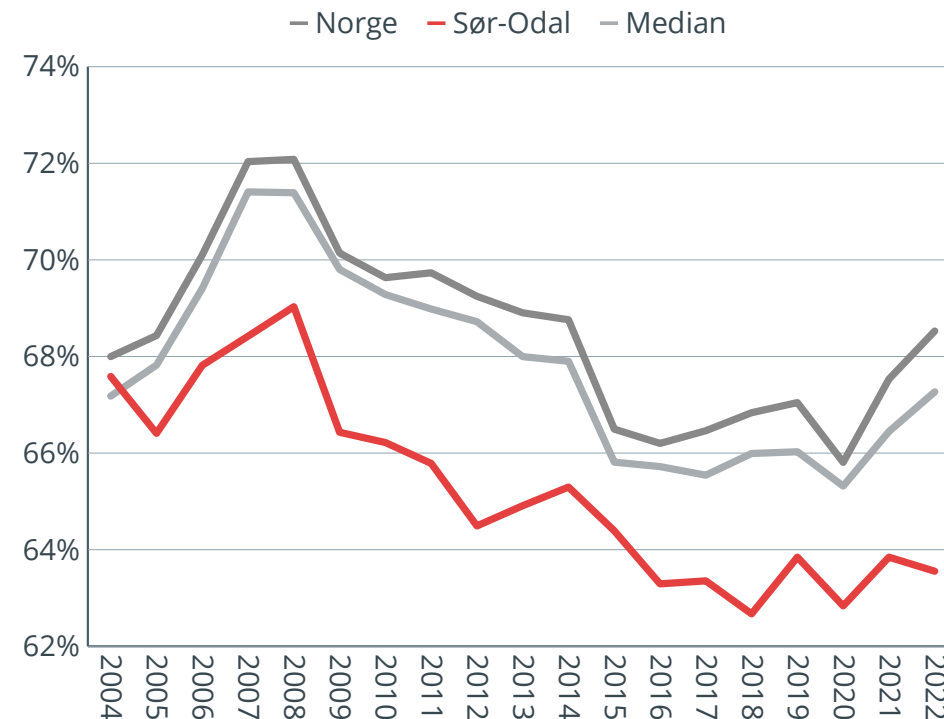

Utenfor samfunnsliv og arbeidsliv

Syssettingsandel

- I 2022 var 3 945 av kommunens innbyggere sysselsatt
- 21% av disse jobbet innenfor helse- og sosialtjenester, 15% innenfor varehandel og reparasjon av motorvogner og 9% innenfor industrien
- Syssettingsandelen er lavere i Sør-Odal enn landsgjennomsnittet
- Det forventes underskudd på arbeidstakere innfor helsesektoren i årene som kommer

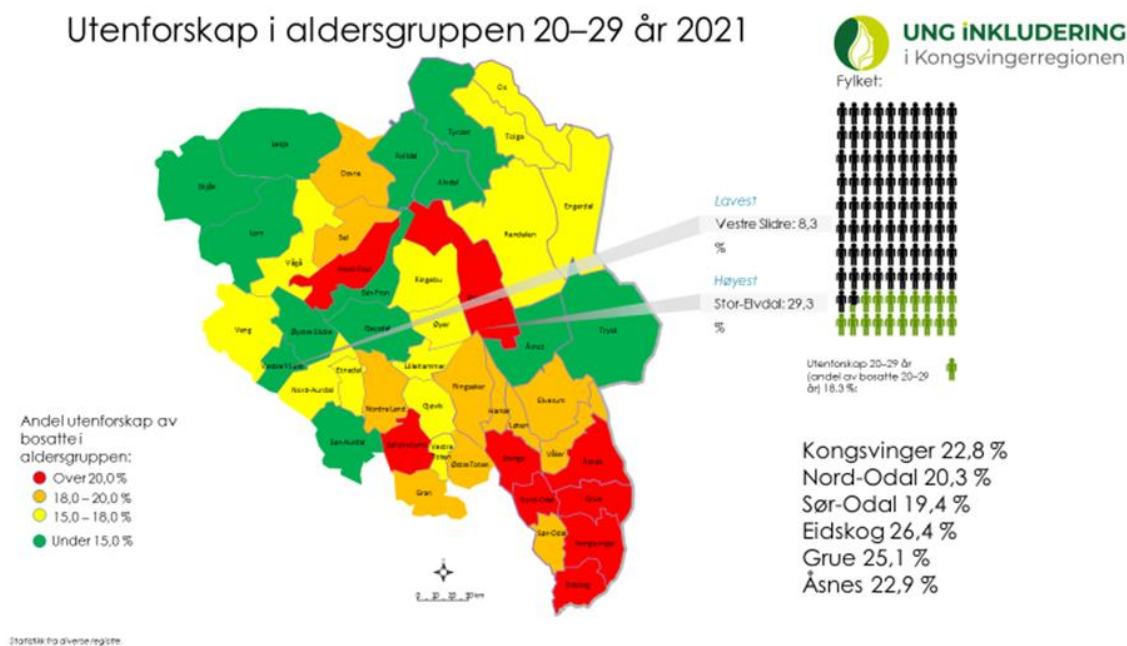

Prosentvis andel av sysselsatte av befolkningen mellom 15 og 74 år i Sør-Odal og Norge. Kilde: Telemarksforskning

Utenfor samfunnsliv og arbeidsliv

- I Sør-Odal kommune mottar 3,8% av innbyggerne sosiale tjenester
- Det store utfordringsbildet er et høyt sykefravær i kommunen og at for mange av disse ender på arbeidsavklaringspenger og etter hvert uføretrygd

Utenforskap i aldersgruppen 20–29 år 2021

Stønadsmottakere på sosial stønad hittil i 2023 (01.01.- 08.12)	311
Antall søknader om sosialhjelp pr mnd	166
Antall personer som mottar dagpenger	40
Sykefravær i Sør-Odal kommune i 3. kvartal	5,6%
Sykefravær i Innlandet i 3. kvartal	5%
Antall personer på arbeidsavklaringspenger	250
Antall personer som mottar uføretrygd	803
Tiltak i bruk for å hjelpe personer ut i jobb: midlertidig lønnstilskudd, arbeidstrening og arbeidsforberedende trening (AFT)	90
Antall personer i tiltak pr mnd	

Sør-Odal kommune

Boligbehov

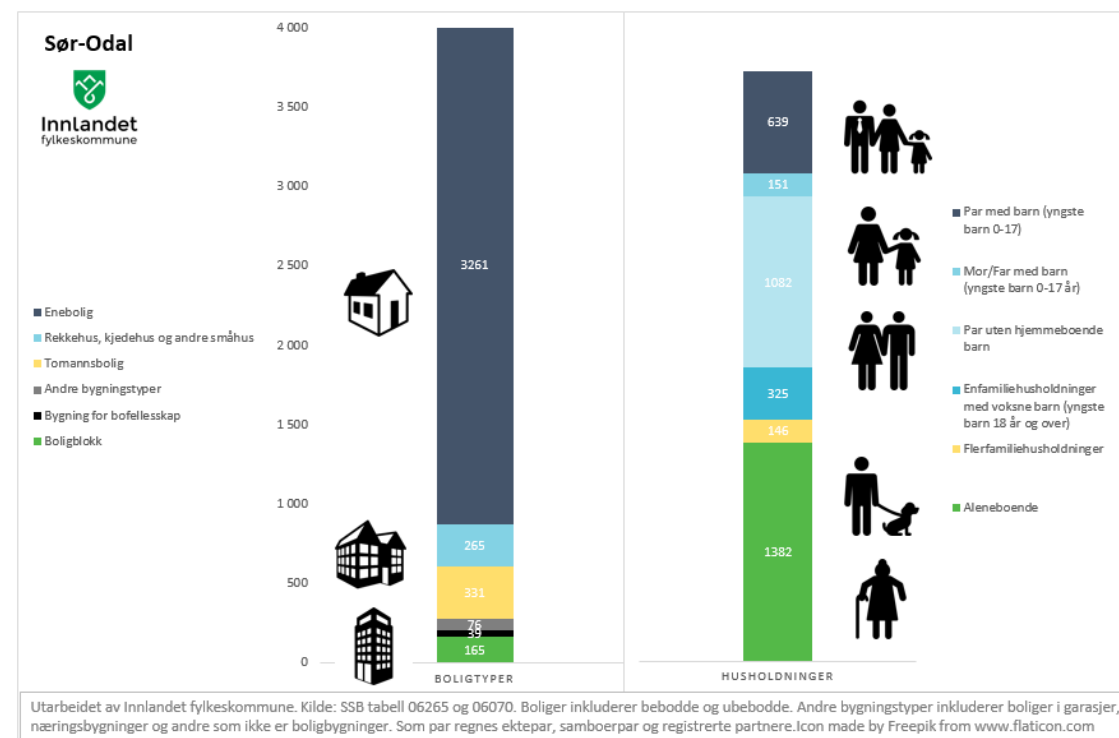

Husholdningsstruktur og boligstruktur

Tilgang på boliger er avgjørende for vekst i kommunen

Utfordringsbilde:

- Det er mange små husholdninger i kommunen
- 80% av alle boenheter er eneboliger
- Det er få livsløpsboliger og liten bredde i boligmarkedet
- Mange eldre innbyggere bor i eneboliger i grendene

Fordeling bygningstyper og husholdninger i Sør-Odal kommune i 2022. Kilde: SSB tabell 06265 og 06070. Figur er utarbeidet av Innlandet fylkeskommune.

Tilrettelagte botilbud

Kommunen er gjennom ny boligsosial lov forpliktet til å gi individuelt tilpasset bistand til vanskeligstilte på boligmarkedet.

Vanskeligstilte på dagens boligmarked kan være:

- Økonomisk vanskeligstilte
 - 1. gangs etablerere
 - Eldre selger enebolig, høye kostnader for ny sentrumsnær bolig
 - Aleneboere, unge/eldre
 - Flyktninger
- Innbyggere med ulike funksjonsnedsettelse
 - Psykiske lidelser - med og uten rusproblematikk
 - Utviklingshemmede
 - Fysiske lidelser

Fremtidig behov for tilrettelagte botilbud:

- Langsiktig behovsvurdering for fremtidige sykehjem- og heldøgns omsorgsplasser
- Flere tilrettelagte boliger - boligbehovet vil være størst i den delen av befolkningen som trenger ekstra bistand
- Fem sentrumsnære boliger for personer med rusavhengighet
- Åtte bemannede boliger for mennesker med psykiske helseutfordringer
- Rimelige boliger for økonomisk vanskeligstilte, særlig for førstegangsetablere og barnefamilier, samt flere kommunalt disponerte utleieboliger
- Bofelleskap som legger til rette for sosialt samvær og som kan bedre sirkulasjonen i boligmarkedet

Sør-Odal kommune

Integrering og tilhørighet

Integrering og tilhørighet

- Flyktninger og deres familiemedlemmer utgjorde 28 prosent av innvandrere i Sør-Odal i 2023

Aktivitet hos voksne flyktninger i kommunen

- De fleste flyktninger som har rett og/eller plikt til introduksjonsprogrammet deltar på dette. De som har rett, er i utgangspunktet personer som er mellom 18 og 55 år gamle. Introduksjonsprogrammet kan inneholde norskopplæring, praksis/språkpraksis, jobb etc.
- Noen flyktninger deltar på frivillige tilbud i Sør-Odal eller Kongsvinger

Antall flyktninger som får oppfølging fra integreringsteamet i NAV eller jobbveileder i NAV

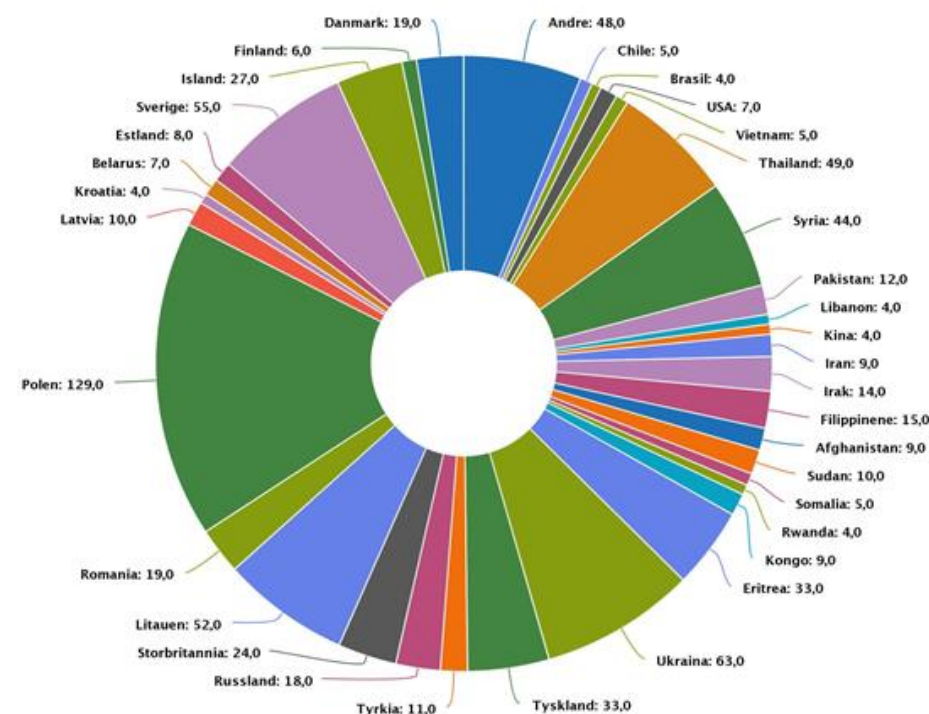
- De som deltar i introduksjonsprogrammet eller de som er i behov for oppfølging og integrering, følges opp av Integreringsteamet i NAV
- De som er avsluttet i introduksjonsprogrammet, men fortsatt ønsker bistand til jobb, følges opp av jobbveileder i NAV, og får arbeidsrettet oppfølging
- Per i dag følger integreringsteamet opp 36 personer (ekskl. barn). Av disse er 24 stykker ukrainere (tall fra november 2023).

Bosetting

- Tilgangen på boliger i kommunen er begrenset
- Utfordringen er at de fleste flyktninger som kommer til Norge ikke har bil. Det blir derfor ikke hensiktsmessig å bosette dem utenfor sentrum, da de fleste er i behov for tett oppfølging
- Kollektivtransport er begrenset, og det gjør det vanskelig for de som ikke har bil å ta seg fra A til B. De som ikke har bil, kan ikke ta hvilken som helst praksis eller jobb
- De finnes ikke barnehageplass i kommunen før høsten 2024. Dette gjør at vi per dagsdato takker nei til å bosette familier som har barnehagebarn

Befolkning etter opprinnelsesland

Figuren viser personer fordelt etter landbakgrunn i 2023 i Sør-Odal.

Sør-Odal kommune

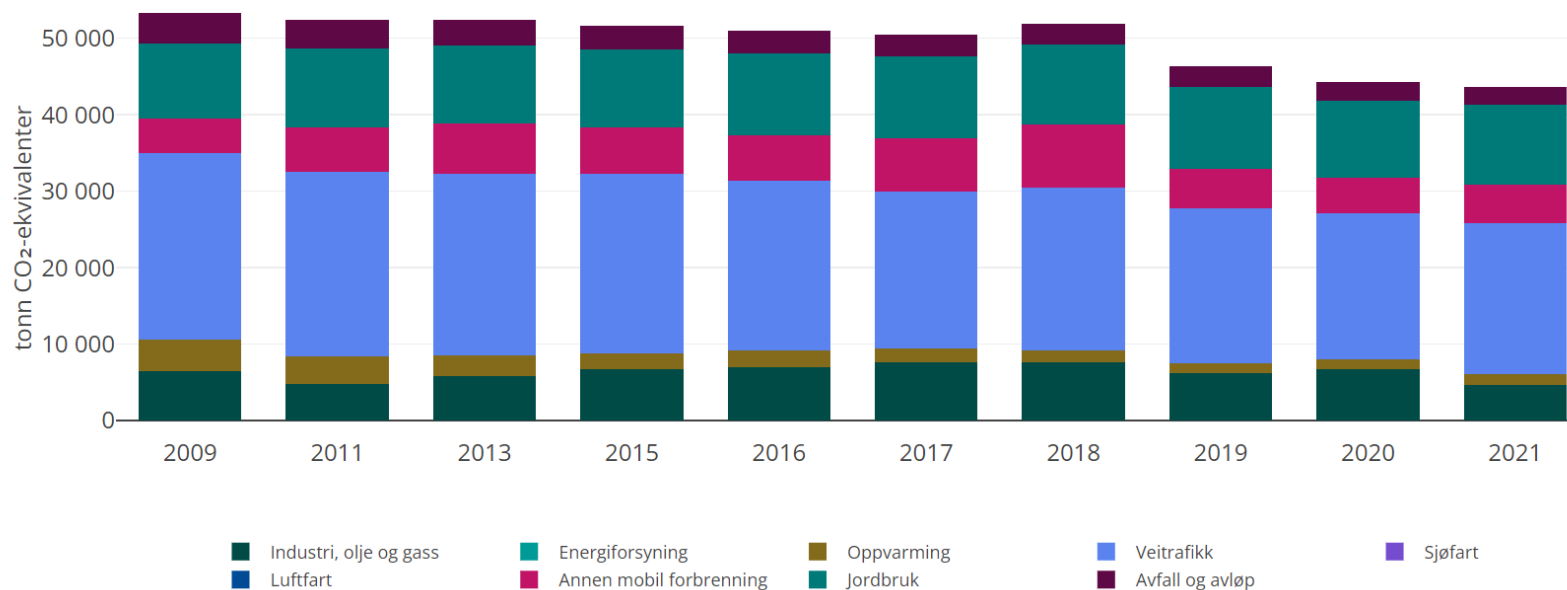

Klima og miljø

Et klima i endring

- Global oppvarming og tap av biologisk mangfold er blant de største miljøutfordringene som samfunnet står ovenfor i dag
- Konsekvensene av klimaendringene merkes allerede med mer ekstremvær, flom og tørke
- Arter og naturtyper er truet av utrydning som følge av klimaendringene og nedbygging av arealer med viktig natur
- De største kildene til klimagassutslipp fra Sør-Odal stammer fra vegtrafikk og jordbruk, etterfulgt av industri og annen mobil forbrenning (inkl. dieseldrevne motorredskaper)
- Kommunen må i fremtiden håndtere konsekvensene av klimaendringene gjennom blant annet å sikre vannforsyning, infrastruktur, bygninger og overvann

Sør-Odal kommune

Utfordringsområder som vil
være sentrale for å løse
fremtidige utfordringer

Sør-Odal kommune

Plan-
systemet

Ramme-
betingelser

Demografisk
utvikling

Livsmestring
hele livet

På
innbyggernes
side

Ressurser

Folkehelse

På innbyggernes side

På innbyggernes side - utfordringsbilde

«På innbyggernes side» betyr å tenke nytt når det gjelder å løse kommunens samfunnsoppdrag. I denne tenkningen oppstår **wicked problems*** som kan beskrives som gjenstridige og komplekse problemer. Vi må organisere oss slik at vi kan løse utfordringer sammen med innbyggerne gjennom **samskaping*** (se definisjoner neste lysbilde).

På innbyggernes side betyr også at vi skal ha **medvirkning og involvering av innbyggere**, og her er det viktig å ha en god **innbyggerdialog**.

På innbyggernes side betyr at vi jobber mot **utenforskap** for å få til et større **innenforskap**. **Frivillighet** er en viktig dimensjon i samskapingen her. Utfordringen er at færre ønsker å bidra i frivillig arbeid.

På innbyggernes side betyr også å ha et fungerende **nærdemokrati/lokaldemokrati og medborgerskap**. Utfordringen er at vi har en **svekket oppslutning og tillit** til det demokratiske systemet. Det er en sterk polarisering i politikken, og diskusjonsklimaet er tøft og hardt. Dette påvirker ytringsfriheten. Det er en utfordring å skape trygge møteplasser der vi kan gjennomføre gode diskusjoner om saker som angår oss selv.

På innbyggernes side betyr at vi skal ha en **digital transformasjon** slik at vi kan forenkle og forbedre våre tjenester. Det betyr også at vi må ha en **innovasjon** i offentlig sektor, slik at vi kan skaffe oss en evne til **nyskaping og utvikling**. En annen utfordring når vi digitaliserer, er at ikke alle er digitale – derfor må vi motvirke **digitalt utenforskap**.

Definisjoner

- **Wicked problems** er gjenstridige og komplekse problemer uten entydig opprinnelse og med klare eiere, som overskrider grensene mellom sektorer, nivåer og myndighetsområder. Problemene blir vanskelige eller umulige å løse, fordi de er selvmotsigende, forutsetningene for å løse dem forsvinner når de er i stadig endring, og også blir vanskelig å gjenkjenne. Å komme med forskning som gir entydige og klare løsninger er vanskelig, om ikke umulig. Å skape en organisasjon som klarer å møte dem, er tilsvarende vanskelig.
- **Samskaping** er en innovativ måte å organisere seg på, og skjer når ansatte i offentlige stillinger samarbeider med sivilsamfunnet. Det er et spenn som går fra felles forståelse og identifisering av problemet som skal løses, til samskapende innovasjon der vi løser komplekse samfunnsutfordringer som samfunnet vil stå overfor de neste tiårene. Utfordringen er at interessen for å samordne har gjerne vist seg større enn interessen for å bli samordnet.

Kommune 1.0
kommunen bestemmer
"ovenfra og ned".

Kommune 2.0
Brukeren bestemmer.
"Kommunen bærer
deg gjennom Livet".

Kommune 3.0
Vi bestemmer sammen.
"Hva skal vi få til i
fellesskap i dag?"

Sør-Odal kommune

Innenforskap og medvirkning

Innenforskap

- Utenforskap beskriver en situasjon der enkeltmennesker eller grupper av mennesker står utenfor samfunnet ellers, for eksempel der de ikke deltar i arbeidsliv eller tar utdanning, eller der de mangler språklig eller kulturell tilknytning til samfunnet ellers.
- Vi har et stort utenforskap i Sør-Odal kommune. Derfor ser vi på innenforskap både hos barn og unge, men også voksne, som et viktig satsingsområde de neste årene.
- Kommunen jobber på flere områder med arbeids- og språktrening på kafé Odali, gjestebud* for å involvere innbyggere i saker som angår dem, innbyggerdialog med brukermedvirkning i fokus, møteplasser for frivillige organisasjoner og aktiviteter for ung og gammel. Disse satsingsområdene må vi utvikle videre.

**Gjestebud er en enkel metode for medvirkning, særlig når man ønsker innspill fra spesifikke grupper som ellers kan være utfordrende å engasjere. Kilde: Distriktssenteret.no*

Medvirkning

Medvirkning betyr at man har muligheten til å si sin mening om noe, og at meningen blir lyttet til.

Medvirkning bidrar til økt treffsikkerhet i forhold til utformingen og gjennomføringen av både generelle og individuelle tilbud som kommunen gir. Mennesker som søker bistand vil i likhet med andre å styre over viktige deler av eget liv.

De ønsker å motta denne bistanden på egne premisser samtidig som de blir sett og respektert.

Vi ser synkende interesse for deltakelse både i frivillig arbeid, men også interesse for det demokratiske arbeidet i kommunen.

Frivilligheten og samskaping med frivillige er et viktig bidrag for kommunen. Vi satser på å finne nye arenaer der vi kan samarbeide for å gi innbyggerne bedre tjenester og der innbyggerne selv kan delta i utvikling av disse.

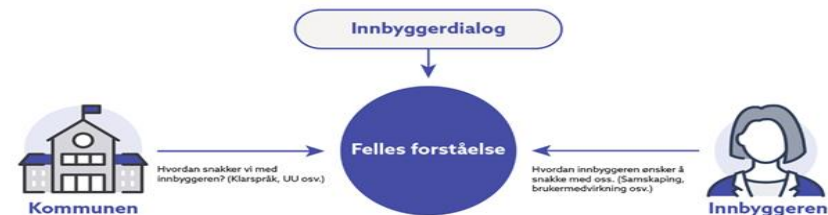
Lokaldemokrati og medborgerskap

I et godt lokaldemokrati har innbyggerne i kommunen/fylkeskommunen stor påvirkning på styringen av lokalpolitikken. Det er viktig at det legges til rette for at så mange som mulig får si sin mening om hvordan lokalsamfunnet skal se ut og utvikles.

Medborgerskap har to dimensjoner:

- 1) inkludering og like rettigheter for alle borgere, og
- 2) borgernes aktive deltakelse i samfunnet.

Et levende og levedyktig demokrati krever både like rettigheter, altså muligheten til aktivt medborgerskap, og at borgere faktisk benytter seg av den muligheten og er aktive medborgere.

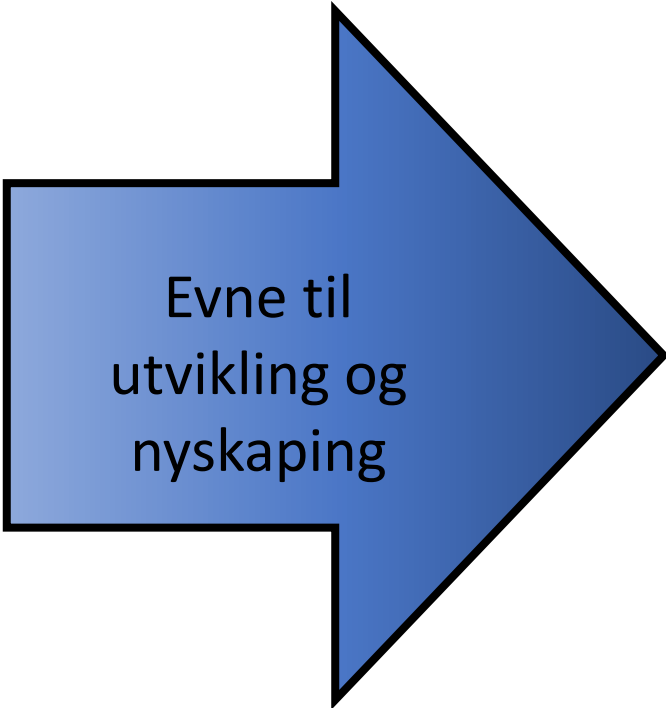
Sør-Odal kommune

Innovasjon og digital transformasjon

Innovasjon i offentlig sektor

Evne til
utvikling og
nyskaping

Vi opplever at det er et gap mellom kommunens ressurser og forventninger fra omgivelsene. Vi har en stor utfordring når det gjelder vår aldersbæreevne fordi den yrkesaktive befolkningen skrumper inn. Dette gapet blir ikke mindre i fremtiden, og vi kan ikke forvente å ha samme effektiviseringsgevinster med tradisjonelle nedbemanninger framover. Derfor må vi jobbe annerledes for å fortsette å levere gode tjenester til innbyggerne.

Innovasjon er å fornye eller lage noe nytt som skaper verdi for virksomhet, samfunn eller innbyggere. Formen er eksperimenterende og løsningen er ikke kjent på forhånd.

Offentlig sektor må i fremtiden levere bedre tjenester for færre kroner. Da er innovasjon avgjørende, og utgangspunktet for omstilling ligger i bruker- og samfunnsbehov (Digdir).

Hvis vi skal løse fremtidens utfordringer må vi arbeide på helt nye måter. Vi klarer ikke å skaffe de ressursene vi trenger hvis vi fortsetter å jobbe slik vi gjør i dag. Vi må utvikle arbeidsprosessene* våre for å se etter nye metoder for å løse fremtidige utfordringer. Digitalisering er en del av denne prosessen.

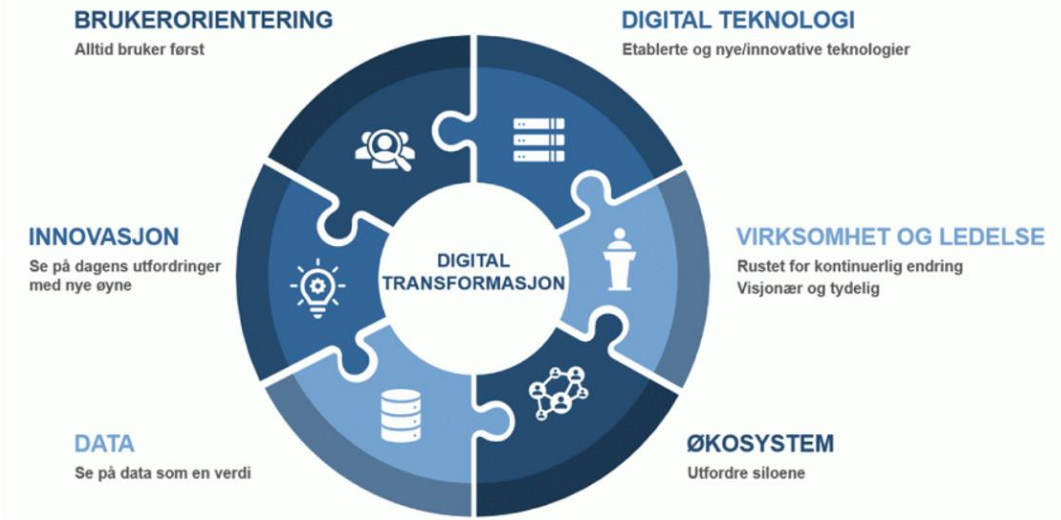
**Når vi jobber med arbeidsprosesser ser vi på hvordan jobber vi i dag, opp mot hvordan vi kan jobbe i fremtiden.*

Digital transformasjon

- Digital transformasjon innebærer enhetlig tilnærming til forbedring og fornying. Endring er sentralt, ikke teknologien i seg selv.
- Vi må tenke nytt og løse samfunnsoppdragene våre på nye måter. Dette utfordrer hvordan vi jobber og leder, vi må etablere en kultur for kontinuerlig læring og endring.
- Manglende digital kompetanse blant ansatte og ledere kan være en hindring.
- **På den positive siden:** digital transformasjon gir oss mulighet til til å forbedre effektiviteten i tjenestene, øke åpenheten og tilgjengeligheten av informasjon til innbyggerne, og legger til rette for smarte og bærekraftige løsninger.
- **Hvordan kan politikere, ledere og ansatte i Sør-Odal kommune jobbe med digital transformasjon?**

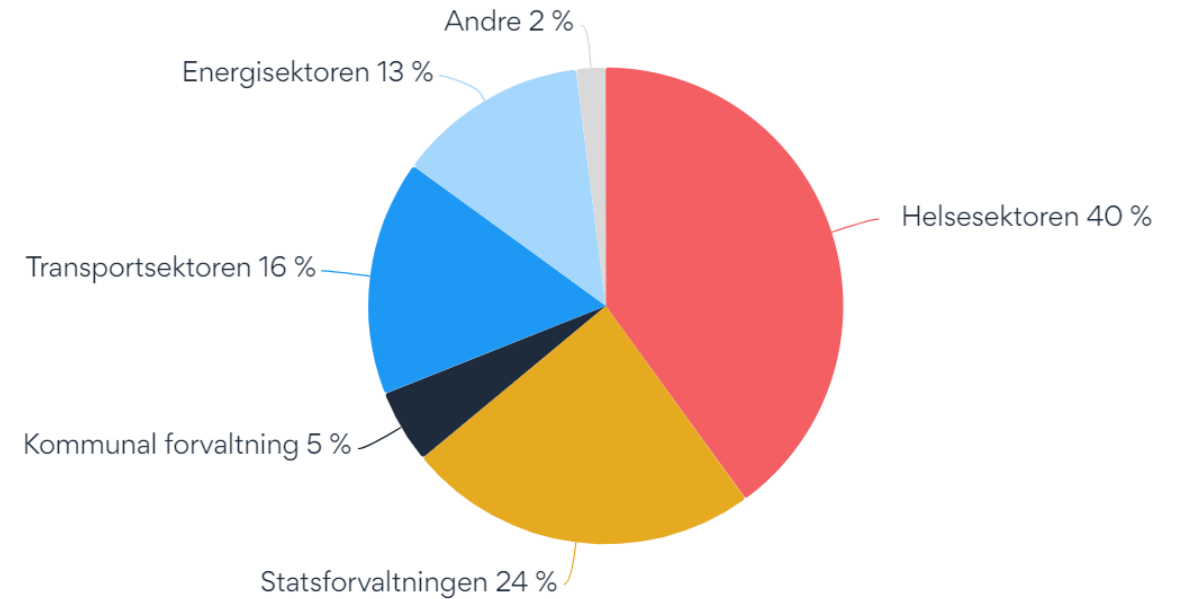
*Allerede i dag er det vanskelig å rekruttere ansatte til noen stillinger. I løpet av få år vil vi ha for lite arbeidskraft og penger til å ivareta tjenestene på dagens nivå. For å lykkes videre er vi helt avhengig av **en digital transformasjon***

Kunstig intelligens (KI)

Andel prosjekter relatert til kunstig intelligens i offentlig sektor fordelt på sektorer og forvaltningsnivå

Digdir

Kommuner står overfor betydelige utfordringer ved implementering av kunstig intelligens (KI). Noen bekymringer inkluderer etikk og personvern, og behov for å sikre at KI-systemer respekterer innbyggernes personvern. Bias i KI-algoritmer kan føre til urettferdige beslutninger, og manglende kompetanse kan hindre implementeringen.

Kostnader knyttet til teknologi og opplæring, spesielt for kommuner med begrensede ressurser, er en utfordring. Å bygge tillit hos skeptiske innbyggere og sikre aksept for KI internt og i kommunale tjenester er også nøkkelaspekter.

Kommuner må aktivt adressere disse utfordringene for ansvarlig og effektiv bruk av KI til innbyggernes beste.

Mer informasjon fra Digdir: <https://www.digdir.no/rikets-digitale-tilstand/bruk-av-kunstig-intelligens-i-offentlig-sektor/4463>

Digitalt utenforskap

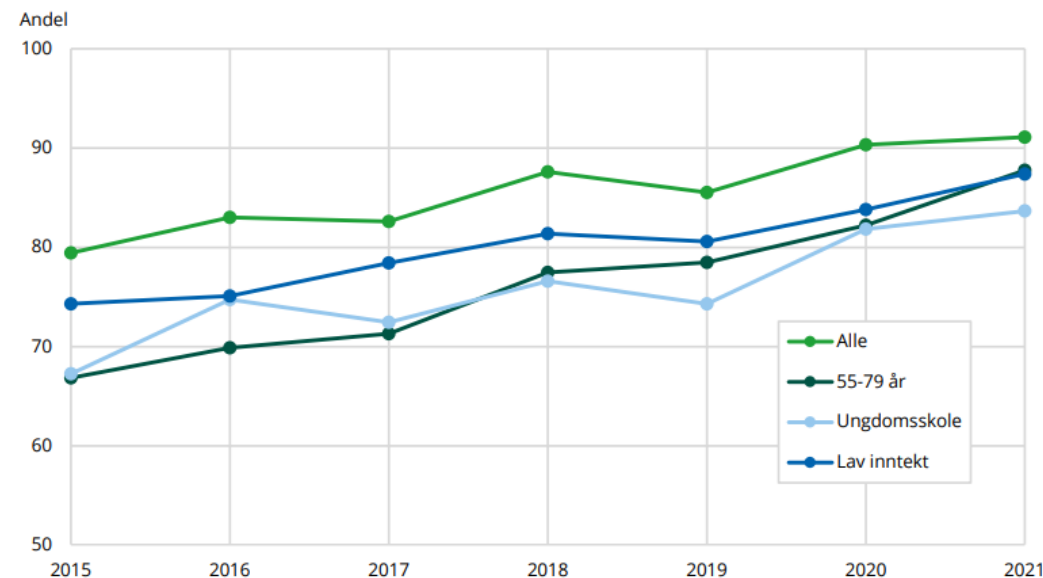
Digitalt utenforskap (manglende digitale ferdigheter) rammer spesielt eldre, lavt utdannede, pensjonister, hjemmeværende, og de i områder med lav befolkningstetthet, særlig unge og kvinner med utenlandsk bakgrunn.

Cirka 20 prosent, dvs. 1620 innbyggere i Sør-Odal (tall fra 2023), risikerer digitalt utenforskap.

Sør-Odal kommune bruker digitale kanaler for informasjon, men vi må sikre at alle mottar relevant informasjon.

Digitalt utenforskap kan føre til sosial isolasjon, mangel på mestring og utilgjengelige tjenester. Livslang læring er viktig for deltakelse og innflytelse i samfunnet.

Figur 1.2 Digital kontakt med offentlige myndigheter siste 12 måneder. Prosent

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Bruk av IKT i husholdningene

Velferdsteknologi

- Helse- og mestring står ovenfor et økende press med flere oppgaver som skal løses tilknyttet stadig økning i antall tjenestemottakere, mangel på helsepersonell og økonomiske utfordringer. For å imøtekomme disse utfordringene, vil velferdsteknologiske løsninger være et viktig virkemiddel.
- I sammenheng med å ta i bruk velferdsteknologi, vil det være nødvendig å finne nye og mer effektive måter å jobbe på, da de langsiktige gevinstene ligger i hvordan vi benytter teknologien, og hvordan vi organiserer tilgjengelige ressurser i helse- og mestring.
- Det er behov for både helsefaglig, teknologisk-, og pedagogisk kompetanse i et tverrprofesjonelt samarbeid. Brukermedvirkning er sentralt for å involvere både tjenestemottakere og nærpersoner for å lykkes med bruk av velferdsteknologi.

Kommunikasjon

*800.000 på landsbasis mener at det er vanskelig å finne nyttig informasjon på kommunens nettsider, 800.000 personer er uenig i at det offentlige digitale tjenester bruker et forståelig språk og hele 900.000 synes det er vanskelig å forstå hvordan skjemaer skal fylles ut**

- **Nettsider og kommunikasjon til innbyggere:** Kommunens nettsider er universelt utformet, men vi trenger nye maler, oppdaterte digitale skjema og ansatte må lære seg å skrive universelt utformet (= skrive for alle), for eksempel på nettsiden og i Websak.
- **Klarspråk:** Kommunen mangler retningslinjer for klarspråk jf. ny språklov (enhetlig informasjon som alle forstår og kan bruke). Klarspråk er korrekt, brukertilpasset språk i tekster fra det offentlige. En tekst er skrevet i klarspråk dersom mottakerne finner det de trenger, forstår det de finner og kan bruke det de finner, til å gjøre det de skal.
- **Internkommunikasjon:** Det er utfordrende å kommunisere godt på en arbeidsplass hvor de ansatte jobber spredt og ulikt.
- **Facebook:** Kommunen må ivareta personvernet til innbyggerne i digitale kanaler. Sør-Odal kommune skal fortsatt bruke Facebook, men på en mer restriktiv og bevisst måte enn tidligere**

**Digital sårbarhet: Hvem har høy risiko for å falle utenfor – rapport fra SSB (2022/35)*

***Skal kommunene i Kongsvingerregionen fortsatt være på Facebook? (vedtatt i ledergruppa i Sør-Odal kommune 19.06.2023)*

Sør-Odal kommune

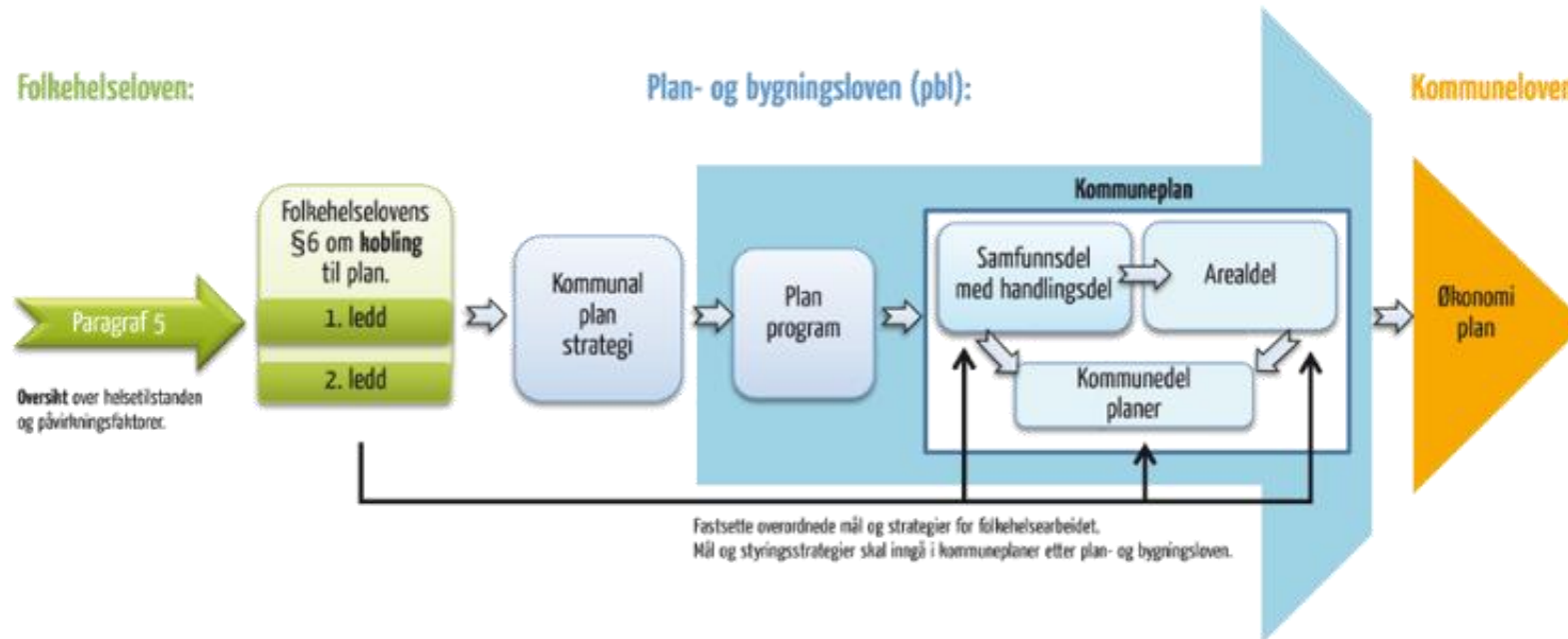

Folkehelse og livsmestring

Oversiktsdokument for folkehelse

- Etter [folkehelseloven §5](#) skal kommunen ha nødvendig oversikt over helsetilstanden i kommunen, samt positive og negative faktorer som kan virke inn på denne. Oversikt over folkehelsen og påvirkningsfaktorer skal bidra til systematisk, kunnskapsbasert og målrettet folkehelsearbeid.
- Sør-Odal kommune har valgt å innlemme oversiktsdokumentet i grunnlagsdokumentet. utfordringer vil bli identifisert, og overordnede årsaker og konsekvenser vil bli omtalt.

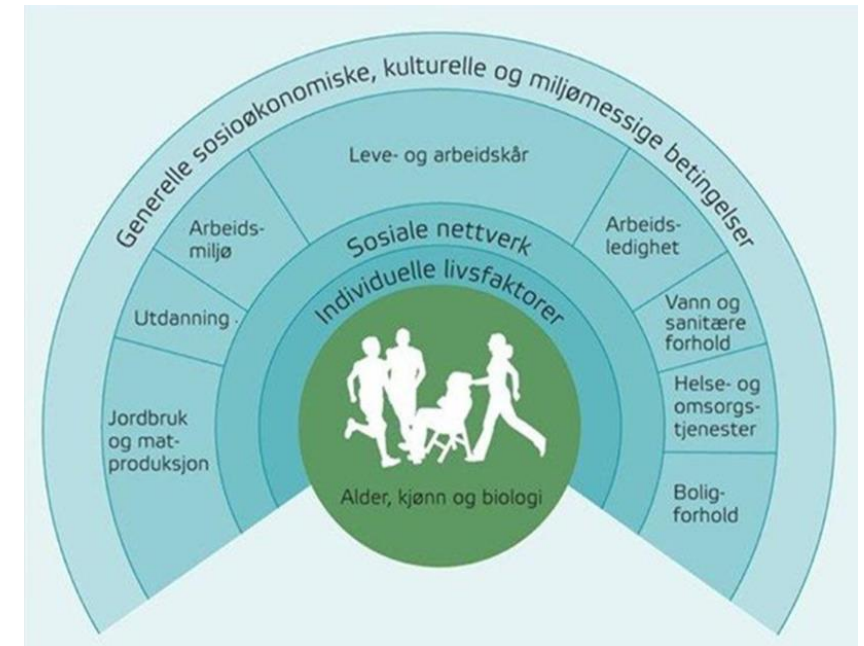
Folkehelse

- **Folkehelse** = befolkningens helsetilstand og hvordan helsen *fordeler* seg i befolkningen.
- **Folkehelsearbeid** = Handler om å legge til rette for å fremme befolkningens helse og trivsel, og redusere de faktorene som har negativ innvirkning.
- **Målet er å:**
 - o Positivt påvirke faktorer som direkte eller indirekte fremmer befolkningens helse
 - o Forebygge psykisk og somatisk sykdom, skader eller lidelser og å beskytte mot helsetrusler
 - o Ha en jevnere fordeling av faktorer som direkte eller indirekte påvirker helsen

Faktorer som påvirker folkehelsen

- Mange faktorer i menneskers liv er med på å avgjøre hvordan helsen utvikler seg. Både kjønn og biologi, sosiale og fysiske omgivelser og samfunnets utforming er viktige påvirkningsfaktorer.
- Folkehelse er et samfunnsansvar. Innbyggernes helse påvirkes ikke bare av individuelle valg og genetiske forutsetninger, men også av en rekke samfunnsmessige forhold som først og fremst ligger *utenfor* helsesektoren.
- Kommunen kan påvirke innbyggernes helse gjennom de ulike tjenestefunksjonene den tilbyr, og tiltak som iverksettes. Dette krever et tverrfaglig og tverrsektorielt samarbeid.

Jo tidligere i livsløpet man lykkes med å oppnå en jevnere fordeling av ressurser og muligheter, desto større er sjansen for å påvirke morgendagens forskjeller.

Påvirkningsfaktorer for helse. Dahlgrens & Whiteheads modell fra 1991. Modellen illustrerer hvordan ulike lag av faktorer påvirker folkehelsen og den sosiale fordelingen av denne.

Årsaker til utfordringer

Når vi sammenligner grupper i samfunnet, finner vi systematiske forskjeller i helse.

Grunnleggende sosiale forhold som inntekt, utdanning, arbeid, bosted og bolig virker inn på hele årsakskjeden til utfordringene.

Sosioøkonomiske forskjeller danner med andre ord et mønster gjennom hele befolkningen.

- Grupper med lengre utdanning og høyere inntekt har en større andel med god helse enn grupper med kortere utdanning og lavere inntekt.
- Foreldrenes økonomiske, kulturelle og sosiale ressurser har betydning for barns helse og oppvekst.
- Gjennomføringsevne på videregående skole påvirkes av foreldrenes utdanningsnivå, og barn av lavt utdannede foreldre, tar selv også i mindre grad høyere utdanning.

Sosial ulikhet i helse – hvorfor er det slik?

Melding til Stortinget nummer 5 i 2023 («folkehelsemeldingen») prioriterer folkehelsearbeidet og innsatsen mot sosiale helseforskjeller.

Folkehelsemeldingen forklarer:

Arbeid og inntekt:

- Direkte sammenheng mellom økonomiske ressurser og helse fordi privatøkonomi på virker tilgangen til helsefremmende forbruk (sunn mat, fritidsaktiviteter, ferier).
- Svakere økonomi kan føre til ekskludering fra arenaer og aktiviteter (som igjen kan føre til uhelse/stress)
- Egen inntekt gir handlingsrom og større kontroll over eget liv (For eksempel eie egen bolig)
- Ved stabil økonomi unngår den enkelte i større grad bekymringer for kostnader, som potensielt kan gi helseutfordringer.
- Utdanning gir ofte større mulighet for fast jobb, og jobb med høyere lønn enn arbeid som kan gjøres av ufaglærte.

Andre faktorer å være bevisste på:

- Barn av innvandrerforeldre og enslige forsørgere er særlig sårbare
- Å fase ut røyking er det enkelttiltaket som vil ha størst betydning for bedre helse, og å bidra stort til jevne ut de sosiale helseforskjellene.
- Være bevisste på at det er ulik helsekompetanse i befolkningen.
- Uheldige forhold kan hope seg opp, og at det er ofte de samme befolkningsgruppene som har ugunstige nærmiljøer, trang økonomi, opplevelse av utenforskap etc

Konsekvenser dersom utfordringene og ulikhetene blir opprettholdt

Konsekvensene for folkehelsen kan sees på både individnivå og samfunnsnivå.

Individnivå

Opprettholdelse av fysisk og psykisk uhelse. Den sosiale ulikheten i helse vedvarer eller øker.

Uheldige forhold kan hope seg opp. Det er ofte de samme befolkningsgruppene som har dårlige nærmiljøer, trang økonomi, opplevelse av utenforskap etc.

Muligheter: Forebygge fremfor å reparere: Jo tidligere i livsløpet vi lykkes med å oppnå en jevnere fordeling av ressurser og muligheter, desto større er sjansen for å påvirke morgendagens forskjeller.

Samfunnsnivå

Enkeltindividers utfordringer knyttet til blant annet helse og økonomi vil være med å legge føringer for kommunens tjenestetilbud og de enkeltes behov for helsetjenester.

Muligheter

Helsetjenester kan demme opp noe for ulikheter som er skapt tidligere i årsakskjeden gjennom likeverdige tjenester som er tilpasset behovene i de ulike sosioøkonomiske gruppene.

Et samfunn hvor sosiale ulikheter utjevnes kommer ikke bare de de sårbare, men alle grupper til gode.

Veivalg for bærekraftig helse og mestringstjeneste

I 2030 vil det være ca. 200 flere innbyggere over 80 år i Sør-Odal.

Det er et sentralt spørsmål hvordan kan vi påvirke balansen slik at vi får nok personell til å yte gode tjenester til alle, uavhengig av alder og hvor du bor?

Det viktigste fokusområdet fremover er å fortsette utredning og planlegging av fremtidens helse- og mestringstjenester for å møte utfordringene kommunen står overfor med hensyn til demografisk utvikling og redusert tilgang til helsepersonell.

I kommunens handlingsplan for *Leve hele livet* vises det til at alle kommunens sektorer har virkemidler for å fremme et aldersvennlig samfunn slik at eldre mennesker kan delta, leve aktive liv og bevare sin selvstendighet så lenge som mulig.

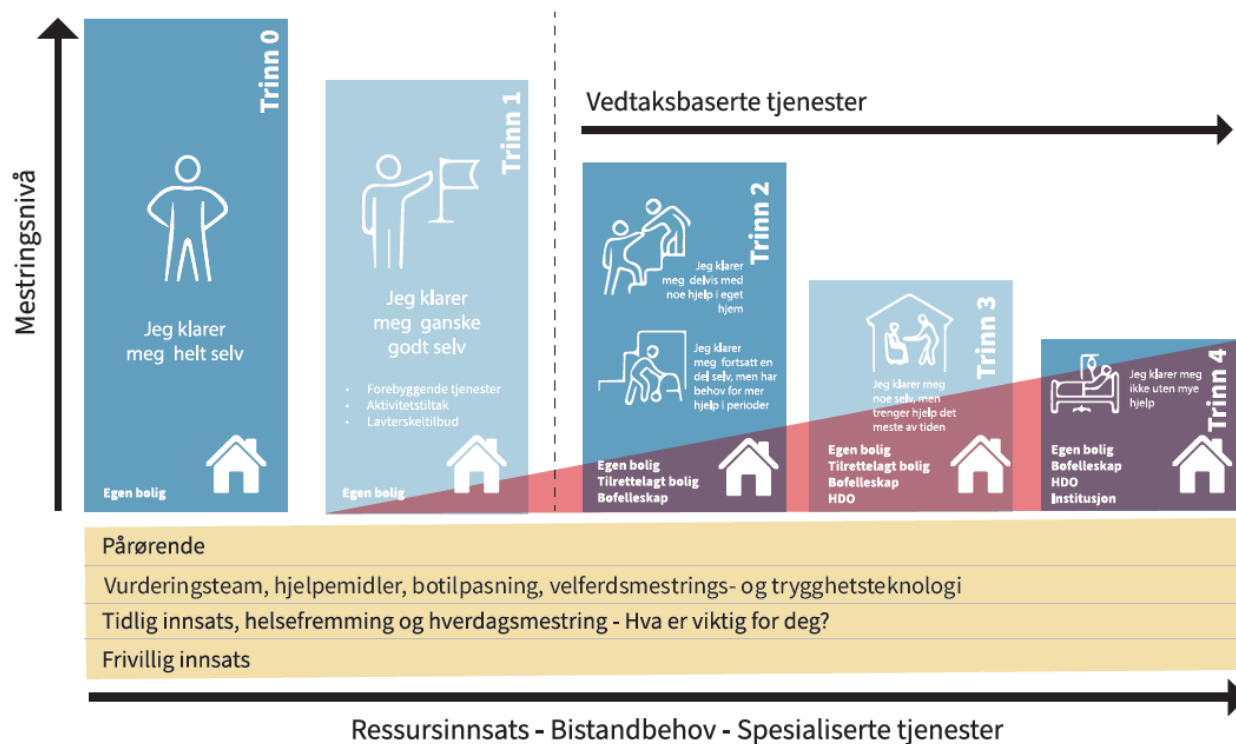
Utvikling av et aldersvennlig Sør- Odal krever tverrsektoriell innsats og innbyggerinvolvering. Det fokuseres på de miljømessige, sosiale og økonomiske faktorene som påvirker voksnes helse og trivsel.

Mestringstrappa

Mestringstrappa Sør-Odal kommune

- Prinsippet bygger på signaler om at folk må ta mer ansvar selv
- Modellen kan brukes på alle aldre. Det kan være avvik mellom hva innbyggerne forventer i forhold til hva kommunen kan tilby

Sør-Odal kommune

Kommunal arbeidskraft

Kommunal arbeidskraft

- **Bedre utnyttelse av ressursene**

- Hvis vi skal løse de demografiske utfordringene og mangelen på arbeidskraft i nær fremtid, må vi utnytte alle muligheter. Digitalisering og arbeide på nye og innovative måter er en mulighet, og samskaping en annen. Men vi er også avhengig av optimal bruk av tilgjengelig arbeidskraft, både i forhold til antall arbeidsdager hver arbeidstaker utfører og oppgaver de utfører.

- **Heltid/deltid**

- I Sør-Odal var gjennomsnittlig stillingsstørrelse 79% i 2022. På landsbasis er tallet 82%. Hvis vi hadde klart å løfte tallet til det nasjonale gjennomsnittet, ville det utgjøre ca. 20 årsverk.

- **Sykefravær**

- Sykefraværet i Sør-Odal lå på 8,9% i 2022. På landsbasis var tallet 7,7%. Hvis vi lykkes med å ta ned sykefraværet til nasjonalt gjennomsnitt, ville det utgjøre ca. 8 årsverk.

- **AFP og alderspensjon**

- Det er kun en marginal forskjell mellom gjennomsnittlig avgangsalder i Sør-Odal og resten av landet (63,5 vs. 63,2 år), men det er likevel i underkant av 4 år fra gjennomsnittlig pensjonsalder i kommunen til 67 år. Årsaksbildet bak tidligpensjonering er sammensatt, og mange har ikke mer å gi. Samtidig er det en kilde til både kompetanse og årsverk som bør stimuleres. Hvordan kan vi lykkes med å få flere til å ønske å stå lengre i jobb?

- **Oppgavefordeling**

- Det finnes en del regler, men også sedvane i forhold til hvilke yrkesgrupper som utfører hvilke arbeidsoppgaver. Med god opplæring og evt. dispensasjoner vil man kunne forholde seg med fleksibelt til dette. Det vil si at vi i større grad kan utnytte den arbeidskraften vi har der behovet er størst.

- Det gjøres mye godt arbeid rundt disse punktene, men hvordan kan vi intensivere arbeidet slik at vi lykkes med å ta ut en enda større effekt av arbeidet?

Sør-Odal kommune

Kultur og frivillighet

Kultur

- Kulturelle, sosiale og aktive møteplasser i Sør-Odal: Odalstunet, Lyshuset, bibliotek, SIAP, samfunnshusene i grendene, Innbyggertorget frivilligsentral, møteplass i sentrum, uteområdet Glommasvingen, rullepark, Kompasshuset, idrettshaller og svømmehall
- Det er mye kulturell aktivitet i Sør-Odal og en stor del drives i frivillig regi. Sør-Odal havner allikevel langt ned i landets kulturindeks.
 - Sør-Odal kommune scorer lavt i Telemarksforsknings kulturindeks (plass 328, mot Nord-Odal: 255 og Kongsvinger: 153)
 - Begrenset transportmuligheter innad i kommunen, er en barriere for deltakelse i kultur- og fritidsaktiviteter.
- Kulturskolen i Odalen er felles for Nord-Odal og Sør-Odal kommuner
 - Antall elever ved kulturskolen: 137
 - Elever på venteliste: 10 (økende etter korona)
 - Det er en utfordring at det etterspørres flere kurs enn kulturskolen kan tilby
- Biblioteket i Sør-Odal er en møteplass og en arena for kunnskap
 - Utlån 2022: 12.000
- Kulturminneplan for Sør-Odal kommune må brukes som et virkemiddel i sentrumsutvikling og tilrettelegging for møteplasser og bygging av stedsidentitet

Frivillighet – lag og foreninger

- Det er stor frivillig aktivitet i Sør-Odal, men mange foreninger har problemer med å skaffe faste personer til verv i styrer og stadig voksende økonomiske utfordringer.
 - Det er en utfordring at det er mange små foreninger og idrettsklubber
 - Det stilles store krav til rapportering og kunnskap som kan virke avskrekkende når styreverv skal besettes
 - Det er en utfordring det er gjennomgående dårlig økonomi i mange av foreningene og idrettsklubbene i kommunen
- Fritidsaktiviteter er viktig for trivsel i kommunen
 - Tilfredshet med lokalmiljø (2021) – 55% av ungdom i kommunen er fornøyd med lokalmiljøet. Mot 68% hele landet (ungdata-undersøkelsen)
 - Andelen ungdomsskoleelever som er med i en fritidsorganisasjon (2021): 43% mot 60% hele landet (ungdata-undersøkelsen)
 - Antall personer i kommunen som er med i NIF – antall u/ 19? Totalt: 964 medlemmer
 - Eksisterende og aktive idretts- og nærmiljøanlegg i SOK: 138 (hentet fra anleggsregisteret)
- Det er et økende behov for frivillig innsats i samfunnet
 - Dette krever nye samarbeids- og kontraktsformer mellom frivillighet og kommune
- Innbyggertorget frivilligsentral, med rådgivende organ, opprettet i 2023
 - Innbyggertorget frivilligsentralen har fokus på alle aldersgrupper

Sør-Odal kommune

Samfunnssikkerhet og beredskap

Samfunnssikkerhet og beredskap

Kommunens ansvar

Kommunen har et grunnleggende ansvar for å ivareta befolkningens sikkerhet og trygghet. Som et grunnlag for arbeidet med samfunnssikkerhet ligger målet om å redusere risiko og sårbarhet.

Kommunen har et ansvar for at dette blir ivaretatt i planer for samfunnsutvikling og arealutvikling. Samfunnssikkerhet skal være et premiss i all planlegging for å forebygge risiko for tap av liv, helse, viktig infrastruktur, samfunnsviktige funksjoner og større materielle verdier.

Grunnlaget for et godt kommunalt samfunnssikkerhetsarbeid er bevissthet og kunnskap om risiko og sårbarhet gjennom en helhetlig risiko- og sårbarhetsanalyse. Denne analysen danner grunnlaget for kommunens målrettede og systematiske arbeid for å redusere risiko og sårbarhet, gjennom forebyggende arbeid, styrket beredskap og bedre evne til krisehåndtering.

Det arbeides med å rullere en overordnet ROS-analyse for kommunen.

Hva er de største truslene?

- Bortfall av kritisk infrastruktur kan true kommunens og befolkningens grunnleggende behov. De grunnleggende behovene er definert som mat, vann, varme, trygghet og lignende.
- En pandemi kan utfordre kommunens evne til å opprettholde et forsvarlig tjenestetilbud.
- Klimaendringer vil gi store konsekvenser for innbyggere og infrastruktur.
- Langvarig bortfall av strøm og elektronisk kommunikasjon.
- Vi kan også være sårbare for langvarige brudd på framkommeligheten på vei.
- Dette er store uønskede hendelser som utfordrer hele samfunnet. Risikoreduserende tiltak iverksettes og evalueres fortløpende for å skape et mer robust lokalsamfunn. ROS-analysen danner grunnlaget for kommunens overordnede beredskapsplan. Denne gir føringer for kommunens arbeid med beredskap og krisehåndtering.

Sør-Odal kommune

Kommunestyrets signaler fra folkevalgtopplæringen i november

Oppgave:

Hva er risikoen hvis vi ikke planlegger godt for fremtiden?

HELSE OG MESTRING

- økt andel eldre
 - kompetanse
 - individueltpassede tjenester
 - aktivitetstilbud - samarbeid
 - frivilligheten
 - tilstrekkelig ressurser
- psykisk helse
- folkehelse

OPPVEKST

- tidlig innsats
- tilpasset undervisning → mestring (Skolen i dag for 14)
- psykisk helse
- riktig kompetanse
 - fysisk aktivitet
 - ressurser
- tilflytting - attraktiv kommune

} forebygge utenforskap

* F...

- RISIKERER ROBEK

- DÅRLIG PLANLEGGING KAN GI FEIL BESLUTNINGSGRUNDLAG

- UATTRAKTIV FOR ETABLERING OG BOSETTING

- BARN OG UNGE: "DROPOUT" OG UTENFORSKAP

- RISIKERER Å MISTE NATUR

MMAC- FOLDET

Færre innbyggere

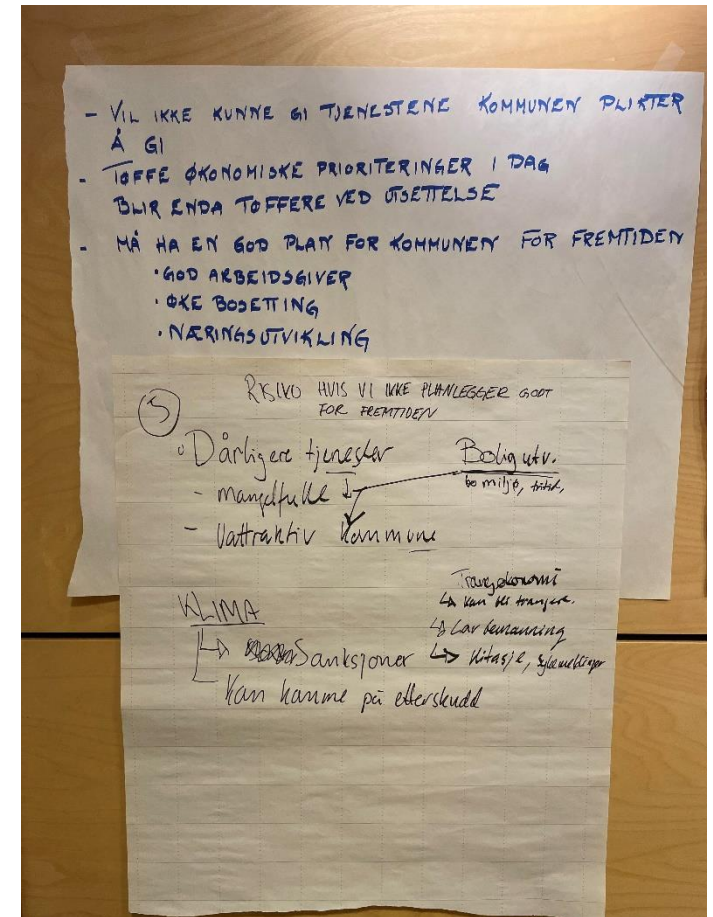
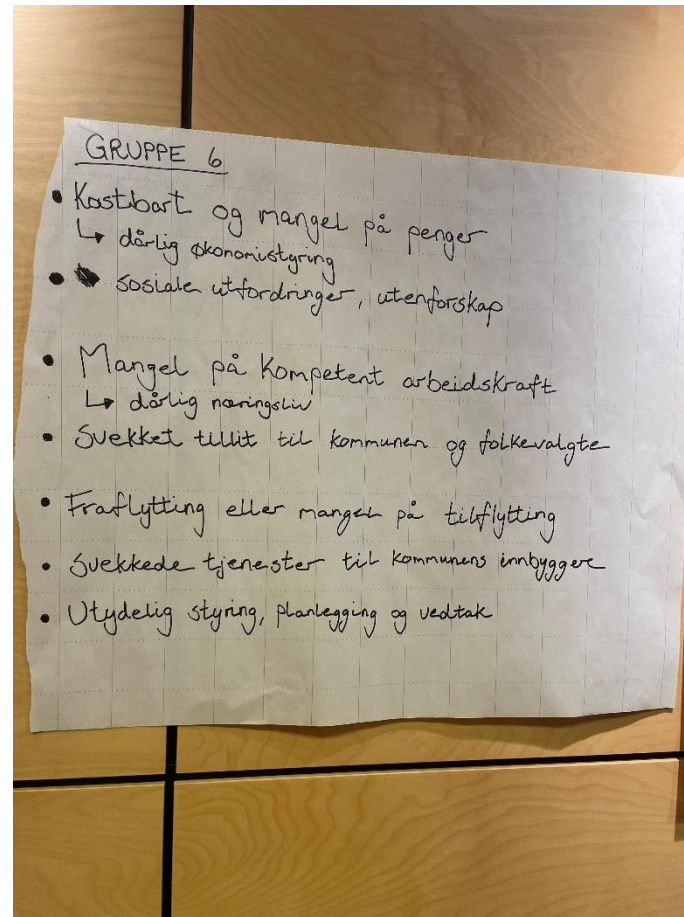
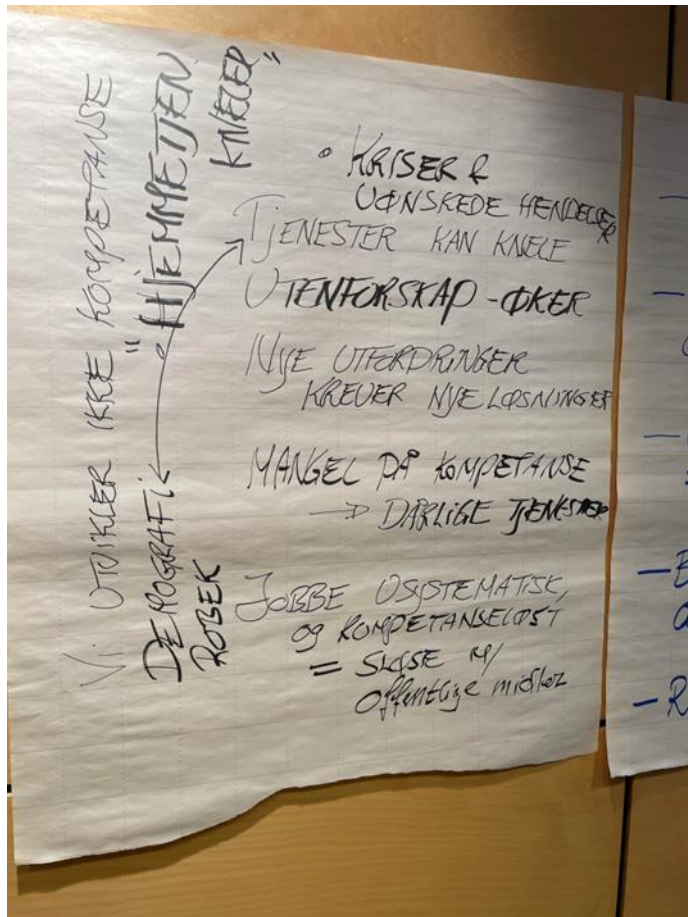
- Gode boliger - mangel på
- Bokvalitet - mangel på
- Mangel på kompetanse / arb. kraft
- Dårligere tjenester i oppvekst + helse og omsorg
- Ikke råd til viktige ikke-lovpålagte tjenester
- Misnøye i befolkningen

Bord 2

Oppgave:

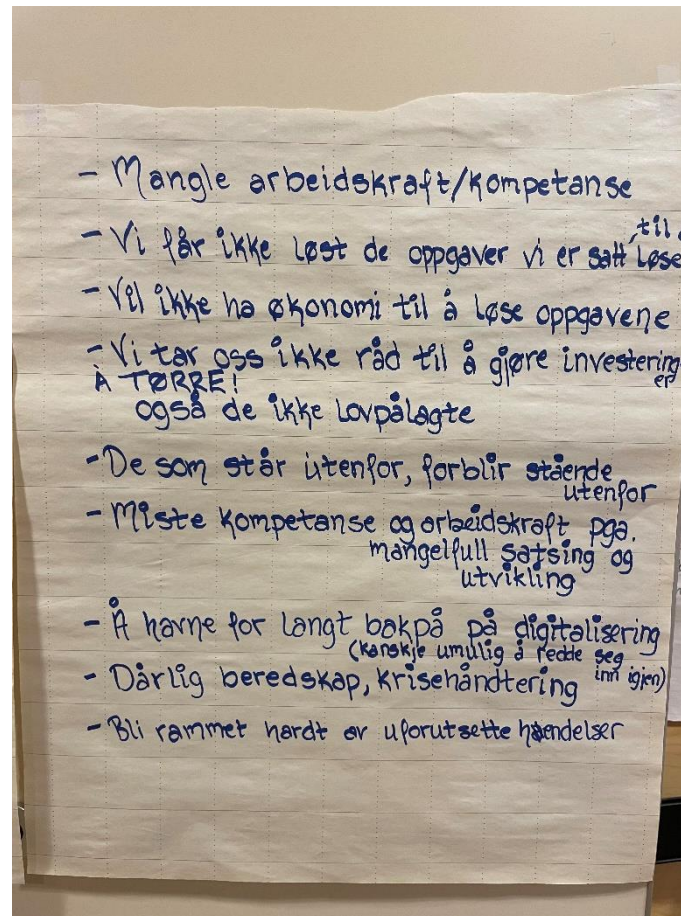
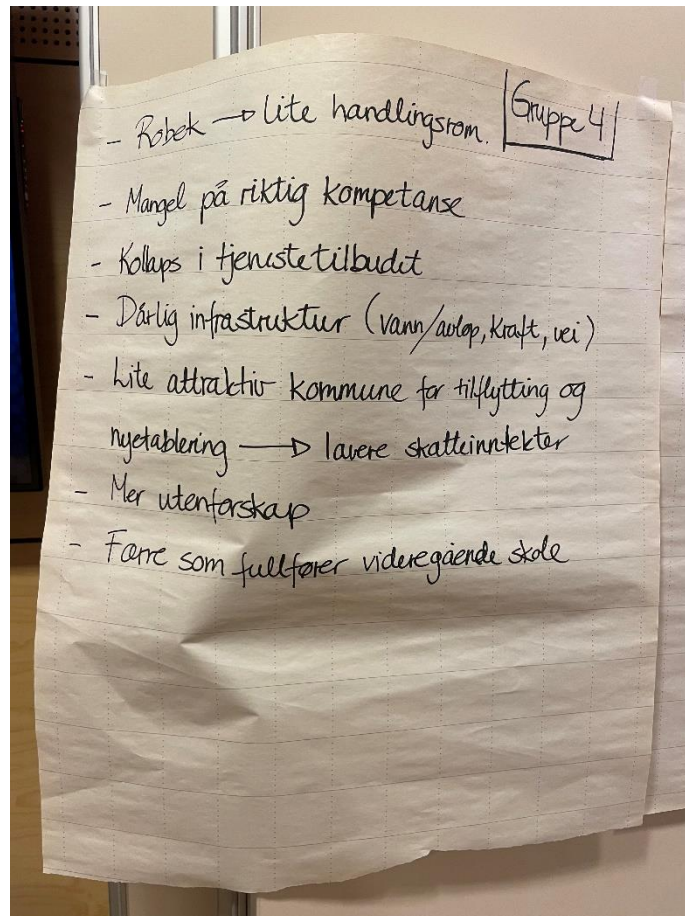
Hva er risikoen hvis vi ikke planlegger godt for fremtiden?

Oppgave:

Hva er risikoen hvis vi ikke planlegger godt for fremtiden?

Refleksjonsoppgave:

Hvordan skal kommuneplanens samfunnsdel bli et reelt styringsverktøy?

- Planen må ha et overordnet nivå
- Politisk verksted/workshops i kommunestyret slik at alle blir inkludert i prosessen og kan komme med innspill – få eierskap til planen

Ønsket medvirkning:

- Innbyggermedvirkning
 - Høre alle aldersgrupper
 - Involvere partiene i arbeidet
 - Fellesmøter rundt i kommunen
 - Involvere næringsdrivende
- Planen settes jevnlig på agendaen – holde dokumentet levende og evaluere underveis. Hva er status på det aktuelle området, hva har skjedd og hva skal prioriteres fremover for å nå målene
 - Saker fra planen drøftes grundig i fagutvalgene – rapporteres til kommunestyret
 - Fagutvalgene lager et årshjul med prioriterte saker fra planen
 - Rullere planen kort tid etter konstitusjon av nytt kommunestyre for inneværende periode slik at sittende KS får eierskap – gis presentasjon av det viktigste i planen, gjennomført arbeid og status, og settes opp seminar (medlemmer i fagutvalgene og KS) for å komme med innspill i forbindelse med rulleringen

Refleksjonsoppgave:

Hvordan skal kommuneplanens samfunnsdel bli et reelt styringsverktøy?

- Planen må utarbeides slik at den forståelig
- Viktig at innspill fra politikere blir tatt på alvor – må gi tilbakemeldinger om hvordan innspill er vurdert
- Unngå å presentere en ferdig løsning før alle er hørt
- Planen må være realistisk og gjennomførbar (økonomi/ressurser)
- Må inneholde alle de lovpålagte tjenestene
- Legge langsiktige planer som bygger på de eksisterende slik at det blir kontinuitet i arbeidet
- Innhente kunnskapsbasert informasjon og basere planen på dette
- Koble samfunnsdel med handlingsprogram med økonomiplan

Oppgave:

Hva er de viktigste saker fra partiene?

Alle partiene ønsker at kommunen skal lykkes!

Oppvekst

- Styrke Glommasvingen
- Tilpasset undervisning
- Tidlig innsats – alle bli sett, trygt skolemiljø og oppleve mestring
- Nok ressurser og riktig kompetanse
- Rullerende barnehageopptak
- Styrke Skarnes videregående skole
- Styrke frivilligheten
- Tilby rullerende barnehageplasser
- Styrke forebyggende tiltak rundt ungdom. Kompasshuset er svært positivt.

Helse og mestring

- Verdig, trygg og god eldreomsorg
- Bolig tilpasset individuelle behov
- Utrede behov for omsorgsboliger
- Utrede behov for sykehjemsplasser
- Frivillighet og folkehelse
- Rekruttering av riktig personell
- Demenskoordinator
- Tilstrekkelige ressurser
- Aktivitetstilbud og livsglede for eldre (inkludert transporttilbud)

Stedsutvikling og bokvalitet

- Identitet
- Strategi for bolyst: boligutvikling og botilbud
- Sentrumsutvikling
- Attraktiv kommune for økt tilflytning
- Levende grender
- Styrke og ivareta gode møteplasser, som Innbyggertorget og biblioteket

Næring

- Rask saksbehandling
- Næringstomter
- Styrke landbruket – lokal matproduksjon

Samferdsel

- Gang- og sykkelveier fra alle grendene til Skarnes
- E16
- Identifisere næringslivets behov for kompetanse

Natur, klima og miljø

- Naturvern

Beredskap

- Styrke beredskapsarbeidet

Innovasjon